תלמוד בבלי · ראשונים · רא״ש · מפרשים · פילפולא חריפתא · סדר נזיקין

פלפולא חריפתא על עבודה זרה

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פלפולא חריפתא על עבודה זרה

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פלפולא-חריפתא-על-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סעיף א 5
סעיף ב 5
סעיף ג 5
סעיף ד 6
סעיף ו 6
סעיף ז 6
סעיף ט 8
סעיף י 8
סעיף יא 9
סעיף יב 10
סעיף יג 10
סעיף יד 10
סעיף טו 11
סעיף טז 11
סעיף יז 11
סעיף יח 12
סעיף יט 12
סעיף כ 13
סעיף כא 13
סעיף כב 13
סעיף כג 14
סעיף כד 14
סעיף כה 14
סעיף כו 14
סעיף כח 14
סעיף ל 14
סעיף לא 15
סעיף לב 15
סעיף לג 15
סעיף לד 16
סעיף לה 16
סעיף לז 16
סעיף לח 17
סעיף לט 19
סעיף מ 19
סעיף מג 19
סעיף מד 19
סעיף מה 20
סעיף מו 22
סעיף מז 22
סעיף מח 22
סעיף מט 23
סעיף נ 23
סעיף נא 23
סעיף נג 26
סעיף נד 26
סעיף נה 26
סעיף נו 27
סעיף נז 27
סעיף נח 27
סעיף נט 28
סעיף ס 28
סעיף סא 28
סעיף סג 28
סעיף סד 28
סעיף סה 29
סעיף סו 29
סעיף סז 30
סעיף סח 30
סעיף סט 30
סעיף עב 31
סעיף עג 31

סעיף עד 32
סעיף עה 32
סעיף עו 32
סעיף עז 33
סעיף עח 34
סעיף עט 34
סעיף פ 35
סעיף פא 36
סעיף פב 36
סעיף פג 36
סעיף פד 37
סעיף פה 37
סעיף פו 38
סעיף פח 38
סעיף פט 38
סעיף צ 39
סעיף צא 39
סעיף צב 39
סעיף צג 39
סעיף צה 39
סעיף צו 40
סעיף צז 40
סעיף צח 41
סעיף צט 41
סעיף קא 41
סעיף קב 42
סעיף קד 42
סעיף קה 42
סעיף קו 42
סעיף קז 43
סעיף קח 43
סעיף קט 44
סעיף קי 44
סעיף קיב 45
סעיף קיג 45
סעיף קטו 46
סעיף קטז 46
סעיף קיז 46
סעיף קיח 46
סעיף קיט 46
סעיף קכ 46
סעיף קכא 47
סעיף קכב 47
סעיף קכג 48
סעיף קכד 48
סעיף קכה 49
סעיף קכו 50
סעיף קכז 50
סעיף קכח 51
סעיף קכט 51
סעיף קל 52
סעיף קלא 52

סעיף א

ועוד הקשה וכו'. ופרש"י משום הרוחה וכו' ובתוספות שם יש מקשים מכאן לפ"ה דמתני' דפי' לשאת ולתת היינו מקח וממכר תינח מכר אבל מקח מאי לפני עור איכא ושמא י"ל שממציא לו מעות לקנות צרכי עבודת כוכבים ע"כ:

וכן פרש"י. לקמן על מתני' דתניא דחנויות מעוטרות וכלומר דחזר בו מפירושו דהכא וכ"כ שם התוס' יב ע"ב:

ובעיא דלעיל אמכירה דמתני' קאי אבל קיחה לא אסרה מתני' אלא ברייתא בדבר שאין מתקיים מטעם דשמח וכו' ומינה ליכא למיפשט אמכירה:

וכן ברייתא כלומר וכן מתיישבת ג"כ הברייתא:

לר"נ בגמרא גרסי' לרב ברונא וברי"ף גורס לרב כהנא:

בפ"ק דחולין דף י"ג משום דכל דבר שנאסר במנין וכו' בפ"ק דביצה דף ה':

אפילו אביי מודה דשרי משו"ה נקט להני דסבר רב יוסף וכו' למימרא דאי לא הוה אפשר אף אביי מודה דשרי והיה יכול להביא הא דפירש רב יוסף הברייתא יהודית מילדת כנענית בשכר דמשום איבה הוא דשרי בשכר:

לפני אידיהן כך הוא ברי"ף וכן מוכח בגמרא:

והלכתא כר"ל רי"ף:

כמאן דאסר שהן רבנן בתראי שנקראים בלשון חכמים והם הרבים בודאי משא"כ ת"ק דאע"ג דסתמא הוא אפשר דיחידאה עיין בס"פ גבי מוכר אילן ע"מ לקוץ וכו':

לפורעו וכו'. פיסקא:

דמתני' כלומר בין משנה בין בברייתא:

דפרשינן לעיל בשם רש"י:

סעיף ב

היכא דקאי בתרי עברי דנהרא דהכי מסקנא דגמרא ועיין בריש מסכת שבת:

סעיף ג

או מדברי אמורא נקיט הכי אליבא דכ"ע אבל בפרק דיני ממונות מניין במסקנא מפריז יותר ע"ש:

התם מיירי בדבר שבא וכו' נ"ל דה"מ נמי לתירוצא דהשני אגמריה סמיך דכך מסיק בר"פ אלו טרפות:

ומיהו בירושלמי כו' עיין בירושלמי דמייתי לקמן אמתני' דאין סוברין להם בהמה גסה:

היה פוסק ר"ת ז"ל וכוותיה כתב רבינו בפרק אין מעמידין גבי שתיתא וע"ש ועוד פסק כן בפ' בהמה המקשה סימן ו' וסימן ז' ועיין בריש מסכת מכות גבי המלוה לי' שנים וכו' ועיין לקמן בסמוך:

נ"ל דה"ג ורש"י פסק דהלך אחר המחמיר בשל תורה ובשל סופרים הלך אחר האחרון וכן הוא בתוספות דהכא ודפרק כירה (שבת דף מ"ב ע"ב) וכך הוא בהדיא בפירוש רש"י פ' אלו טרפות דף צ' ע"ב ועיין בפרק בתרא גבי י"ל שנפל לבור סתם רבינו וכתב דבשל סופרים הלך אחר האחרון ועיין לעיל ולקמן בסמוך:

וריב"א אומר וכו' וכ"כ בשמו בריש מסכת מכות ובפרק חזקת גבי יעשה פירוש לפירושן כתב כדבריו בשם הגאונים:

ורי"ץ גאות כתב וכו'. ובקצור הקדים סברא זו לראשונה וכתבה בשם הרי"ף ובס"פ מי שאחזו כתב רבינו שבכל מקום תופס הרי"ף איכא דאמרי עיקר ובפ"ק דב"ק כתב ג"כ בשם הרי"ף גבי שני אחים שחלקו וכתב שם דדוקא היכא דאיכא תרי לישנא אחדא מימרא וכו' ועוד בפרק המוכר פירות סתם כדברי הרי"ף דהלכה כאיכא דאמרי ועיין לקמן בפרק ב' גבי שתיתא ובפ"ק דבכורות כתב כן בשם ר"ת אבל נ"ל שצ"ל שם רי"ף ועיין בפרק אלו טרפות ובס"פ כיסוי הדם:

סעיף ד

עשו חיזוק. ובגמ' וה"ג הר"ן עשו דבריהם:

סעיף ו

מבי רמו שערי באסינתי. ובגמרא דרב יצחק בר רב משרשיא פירש ולא אכל אפילו לאחר י"ב חדש משום דאדם חשוב הוא ושמעיה דאודי ובקצור הביאו אבל גם הרי"ף השמיטו וכתב ב"י י"ד סי' קנ"ב משום דס"ל דרב יצחק ממדות חסידות הוא שעשה כן ע"כ ואני חוכך בזה דאפ"ה לא ה"ל לאשתמוטי דבכמה דוכתי כתבו מדות חסידות שבתלמוד ועוד דגמרא דמתרץ אדם חשוב שאני לא משמע דמשום חסידות נגע ביה אלא כל אדם חשוב מחייב בכך דאי לאו הכי הל"ל ממדות חסידות הוא דעביד לכך יותר נראה לומר שאולי לא היתה בגירסתם:

סעיף ז

שהיא שנה ראשונה לשמיטה. כך פירש"י:

ובנה בה"מ. לשון רש"י עד דסליק עזרא ועבדים וכו' והכי איתא בפ"ב דערכין דף י"ג ומייתי לה מדכתיב באדין בטיל עבידת בית אלהנא דבירושלים וכתב שיצא ביתא דנא וכו' דהיא שנת שית וכו' ותנא באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא כו' דכתיב ויבא ירושלים וגו' היא השנה השביעית:

ואע"ג דבפ"ב דערכין קאמר תלמודא לאפוקי מדר"י. וגם התוספות כתבו כן ולא נמצא כך בנוסחתנו אך בפ"ק דר"ה דף ט' איתא וגם שם כתבו התוספות דהכי נמי איתא בפ"ב דערכין וצ"ע:

ואע"ג דרב גופיה פסק כו'. בפרק יש נוחלין דקל"ו וע"ש בדברי רבינו:

באלו נערות. לא מצאתיו וגם התוספות לא כתבו. אלא אף על גב דהלכה דכתובה דאורייתא ועוד תדע דבפרק קמא דכתובות ריש דף ט' שם פסקו בשם ר"ת דכתובה דאורייתא ולא הזכירו כלל לפרק אלו נערות ומצאתי במרדכי בפרק קמא דכתובות שכתב בפרק אלו נערות (כתובות דף ל"ח) קסבר רבי עקיבא כתובת אשה דאורייתא דדריש ג"ש מה להלן שקלים אף כאן שקלים והלכה כרבי עקיבא מחברו עכ"ל ולפי זה הוה ניחא דתו התם בגמרא דף מ' יתומה כו' ר"א אומר האונס חייב וכו' ואמרינן דר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה ופסוק התם רב כר"א אלא שאני חוכך מאד לומר שאין הוכחה כלל דר"ע ס"ל כתובה דאורייתא דלא אתי אלא למילף בג"ש אונס ומפתה מהדדי דבתרוייהו חמשים שקלים ואי משום דכתיב במפתה כמהר הבתולות ולטעמיך למ"ד בהדיא מדרבנן קרא מאי קאמר לכך נראה דזו לא מכרעת כלל שוב מצאתי בסוף הגהות מרדכי דכתובות שלא כתבו להא דאלו נערות כלל וכתבו בפרק הכותב (כתובות דף פ"ט ע"ב) אמרינן לאפוקי מדר"א ב"ע ובפרק אף על פי (כתובות דף נ"ה ע"א) פסקי' כר"א ב"ע ע"כ ומיהו לאו לענין כתובה דאורייתא איתא אלא מייתי ליה נמי אלישנא דלאפוקי דלא מפקא מהלכתא:

שנת ע"ג לאלף הששי. דקע"ב אחר החורבן נשלם האלף הרביעי כמו שכתב רבינו לקמן בסמוך הוסיף עליהן שנה אחת והרי קע"ג ואלף חמישי כולו וע"ג של ששי הרי אלף ורמ"ו הוציא אלף ור' ביובלי ונשקול מכל מאה תרתי הרי כ"ד שנה שעלה יתרון היובלות תשימם על המ"ו שנה שנשארו מן אלף ור' ועולה ע' שיוצאים בו ז' הרי ששנת ע"ג לאלף הששי היא שנת שמיטה:

וקצת קשה וכו'. משום דלקמן מסיק ליה רבינו לפירוש רש"י דשפיר פירש לכך כתב דק"ק:

וכמה הוא עשרים ותמניא. ושינויא דשית שנין לרבנן כדמייתי לקמן בסמוך:

דבשנת תכ"א חרוב. מדאמרינן הכא שצריך להוסיף שנה:
מוקי לה אפילו כרבנן. כדפירש"י התם ולקמן מסיק דרב אשי לר' יהודה קאמר:
ובשנת תכ"א חרב כדלעיל:
ולעיל . בגמרא דהכא:
הא דקאמר קע"ב וכו'. רש"י כתב כן בשם סדר עולם גבי כי מעיינת מואת הנפש וכו':
ועוד דאמר לעיל. בגמרא דהכא:
ותשע עשרה בעי למטפי. דמלכות יון נמי הוו שפ"א דמ' שנה לבנין התחילו שקדם להן ל"ד למדי ושית דמלכו בעילם:
וכרב אשי דאמר לא מנו וכו'. וכדמסיק בתרי אנפי דלרב אשי לר' יהודה איתא הכי:
והמאות והפרט. נ"ל דגרסי' האלפים והפרט שהרי בימי רבינו כנראה מדבריו לא היו מאות שהזכיר שנת ע"ג לאלף הששי והשתא א"ש הא דכתב לקמן וכן נמי אם לא כתב חמשת אלפים ובקצור העתיק הכלל והפרט וכ"כ בטור ח"מ סימן מ"ג:

סעיף ט

דהא קאמר בגמרא:
מעט יין. דבדבר מועט לא קפיד ליוקרא לפי שאינו אלא דבר מועט שהיוקר אינו נרגש בו:
ועוד דהוה כיוצא ונכנס. עי' פ"ב גבי ושלקות וכו' בשם רבינו חננאל:
רבא אמר לא חשו וכו'. משום בישולי עובד כוכבים דלא הוה אלא איסורא דרבנן ולא קאי אמתני' וכדמפרש רבינו לקמן ועיין עוד לקמן גבי תרנגול לבן קטוע:
שיש בה עבודת כוכבים. לשון רש"י כל היכא דקתני שיש בה עבודת כוכבים משמע שהיום עובדין ליראה שלהם:

סעיף י

אלא ביריד של עובדי כוכבים. לקמן בתוספתא גרסינן:
פרצופים המקלחים מים בכרכים. וכן הגירסא בגמרא וכך העתיק בטור י"ד סימן ק"נ ונראה דאורחא דמילתא נקט דבכפרים אין עושין פרצופים ומיהו אף בכרכים דוקא שהיא צורה ידועה שעובדין להם עיין ריש פרק כל הצלמים וגירסת הרי"ף והרמב"ם פרק שלישי מהלכו' עובדי כוכבים פרצופים המקלחים מים בפני עבודת כוכבים ולדבריהם מפני שנראה כמנשק לעבודת כוכבים קשה קצת:

מפני שנראה כמנשק לעבודת כוכבים. הכא לא קתני ואם אינו נראה כו' משום דאי אפשר שלא יהיה כמנשק כ"כ בעל שלטי הגבורים ומה שתמה על הטור שהשמיט מלכתוב בסי' ק"נ גבי מעין ואם אינו נראה וכו' אינו מן התימה משום דמכיון דכתבה בקוץ ומעות משתמע שפיר דה"ה בכ"מ שאינו נראה וכבר נשמר מזה בקצור ומינה שמעינן לדבריו שבטור וכן הא דכתב בטור גבי מעין אפילו אי מאית לא ישתה ה"ה בפרצוף דמאי שנא ומשום דבגמרא נקטינן אמעין נקט ליה איהו נמי מעין וה"ה בפרצוף ולא הל"ל לבעל השלטי הגבורים לכתוב עליו שצ"ע כי אין כאן מקום עיון כלל דפשיטא דדעת הטור כדפי':

והתיר רבי חנינא. בגמרא וברי"ף גרס ר' נחמיה:

סעיף יא

לגמע חלא. ובגמרא מאן דבלע זיבורא כו' וגם הרי"ף לא כתבם וכן השמיטם הרמב"ם וטעמא דרפואות שבימיהם ובמדינתם אינו דומה לזמנינו ובמדינות הללו וכדרך שכתב הכ"מ בפ"ד מהל' דעות.

משום יום אידן. דהכי משמע לישנא דיש בה עובדי כוכבים כמ"ש לעיל בשם רשי':

אלא במידי דחזי לתקרובת או למכור להם. וז"ל רש"י ה"מ לזבוני להו דלמא מזבן ליה בהמה ואזיל ומקריב לעבודת כוכבים א"נ דרך לוקח להיות שמח ואזיל ומודה ע"כ ועי' בריש פירקין שכתבתי דרש"י בכאן חזר ביה ממה שפי' לעיל:

ומוכרין ולוקחין צרכי עבודת כוכבים. ולפעמים מוכר עבודת כוכבים לקנות בדמיה צרכי עבודת כוכבים:

משום דיש בה צלם אחד תוכה אסור. קושיא היא:

דהך בעיא קיימא אמתניתין. דהא קאמר דכוותה לא חשו להו חכמים משום דמי עובד כוכבים ביד עובד כוכבים:

משום דאין ללמוד משפיתות קדירות וכו'. דהא לא דמי דהתם לית הנאה לעובד כוכבים דנישדי נבילה לקדירה דמסתפי דאי חזי ליה ישראל תבע ליה בדינא אבל הכא מתכוין עובד כוכבים לעשות רצון חברו אלא ה"ק לא חשו חכמים משום בישולי עובד כוכבים כך פירש"י לעיל:

דליכא למיחש אלא איסור דרבנן. עיין מ"ש לקמן גבי תרנגול לבן:

ומיטמא ללמוד תורה. פירוש בטומאות הללו מדרבנן ועיין בדברי רבינו ובפרק ב' דכתובות:

האי יריד. דבברייתא זו דלוקחים מהם עבדים וכו':

ה"ג להלוותן ולפורען אף ביום אידן. וכן העתיק בטור סימן קמ"ט:

סעיף יב

לא תקרובת עבודת כוכבים ולא נוי עבודת כוכבים. ועיין בריש פרק רבי ישמעאל:

ואיזהו עיקור וכו'. דמשום בזיון קדשים לא מנשר פרסותיה כדאיתא בגמרא:

דאמר שמואל. שם:

פריק להו ותמה הר"ן דהא בעי ד' זוזי ע"כ ונ"ל דלא דמי להא דפסק רבינו בסוף הל' ערלה דסגי בפדיון ש"פ דהכא דבעי ד' זוזי משום פרסומי מלתא הוא כדאיתא בערכין ודלמא דוקא בקדשים בעינן פרסומי מלתא:

דחזו לכהן בנפילת מום. משא"כ בשאר קדשים דלא חזיין עד שיפדו:

משום בזיון קדשים. דאע"ג דכיפה לא הוי בזיון כנשירת פרסות מ"מ כלפי גידול הוי נמי בזיון:

קנסו וכו'. והשתא אין אנו צריכין לתירוץ ראשון משום דחזו לכהן וכו':

סעיף יג

אבל בכור שהוא קדוש מאליו וכו'. ואע"פ שהוא יכול להטיל בו מום קודם שיצא לאויר העולם ויפקיענו מקדושת בכור למזבח וכו' אין לקונסו בכך. תוס'.

ה"ג בגמ' אמר רבי יונה אמר רב זירא אמר רב זביד ואיכא דמתני אמר רב יונה א"ר זירא:

ואזלינן לחומרא. דהוי ספיקא דאורייתא דלמא להקרבה בעי אבל משא ומתן סתם דיום אידן דכתב רבינו לעיל גבי חנויות מעוטרות דהוי דרבנן התם מיירי דלא בעי מידי דהקרבה אלא דחיישינן דלמא הא דזבין עביד ומקריב ליה והוי ס"ס דלמא לאו מידי דהקרבה וא"נ הוי מידי דמקריב דלמא לא קריב ולא הוי כאן איסורא אלא מדרבנן:

סעיף יד

ופירושו דקאמר לעבודת כוכבים. והא אתא לאשמועינן דלא תימא לאו לעבודת כוכבים קא בעי אלא אביק וכו' וסבר כי היכי וכו' כדאיתא בגמ':

ובטלו . עיין ריש פ' ר' ישמעאל:

ספרי תפלתם של עובדי כוכבים בטור ישן נמצא ספרי דתן:

סעיף טו

סתם עצים בגמרא רוב עצים:

אין מוכרין להן בהמה גסה. ואם מכרה קונסים אותו איתא בפ' השולח סי' מ"א:

שלא תיעקר וזכר נמי חס עליו כדאמר רב כהנא בר"פ דלקמן הואיל ומכחישין בבשר:

והויא ליה מחמר. דלפעמים נותן עליה משא לנסותה אם הולכת יפה רש"י וכתבו התוספות דמשום שביתת בהמתו לחוד לא הוי אסרינן מכירה דלית ביה איסור כי אם לפי שעה משום נסיוני וכו':

בפרק קמא. בסופו:

רבי סימון ה"ל כרמין וכו'. קאי התם על לא תחנם לא תתן לכנענים חנייה בקרקע:

מכור. בירושלמי דידן יבור:

שאל לר' יהושע וכו'. עיין לעיל בפסק נשאל לחכם וטימא וכו':

שאם נראה לו וכו'. אלא לשחיטה ודאמר רב הונא אימור לשחיטה זבנה הכי פירושא אימור אנא דנראה לי דלא זבנה אלא לשחיטה וה"נ היה נראה לו שלא קנאה אלא לשחיטה:

ה"ג והרמב"ן ז"ל וכן הוא בדפוס ישן ובטור יו"ד סי' קנ"א:

סעיף טז

כשמכרה לסרסור. כלומר ומהכא קשיא לפי' הרמב"ן:

אין מוסרין וכו'. ואין מתיחדים וכו'. עיין בר"פ דלקמן:

סעיף יז

ה"ג וכדרך שאסור וכו'. ומיהו בברייתא בגמרא ליתא אלא הא דרב נחמן דלעיל היא אך גם הרי"ף הביאה וקשה דה"ל תלמודא לסייעו לדרב נחמן מינה ודקדקתי בתוספתא פרק ב' ופרק ג' ולא מצאתי לבבא זו:

ולכרכום . גם הרי"ף סתם ולא כתב הא דבברייתא בגמרא והכי איתא בתוספתא פרק ב' דדוקא במתחשב אסור ופי' רש"י להתחשב לחזקם ולעשות עמהם מצור והתוספות בשם הר"ר אלחנן פירשו להיות ממספר אנשי הצבא ע"כ וראיתי להר"ן שפי' בנין לצנות כעין של מצור ע"כ ולפי זה ודאי דאין חילוק בין מתחשב לשאינו מתחשב וצריך לומר דגירסא אחרת היתה להם בברייתא ובגמרא:

לעולם ישלש אדם כו' ביומי. ל' הר"ן דר' תנחום מפרש פלג מל' חלוקה דהיינו פלוגתא ולאו דוקא שישלש שנותיו בשוה שהרי התלמוד צריך זמן הרבה ואף המשנה חמורה מן המקרא אלא לומר שיתן זמן לכל אחד כפי הראוי לו ע"כ:

אם פריו יתן בעתו. פי' התוס' בשם הר"ר אלחנן דהיינו הוראותיו וכך צ"ל דמפרשין רבי' והרי"ף מדגרסי והיינו דאמר כו' דאי לפירש"י דמפרש לענין קביעות עתים לתורה מאי והיינו ובגמרא ל"ג והיינו:

סעיף יח

עד ארבעין שנין. פירש"י משנולד ומסיים הר"ן שאין דעתו של אדם מיושבת עליו כראוי עד אותו זמן ע"כ כאותה ששנינו באבות בן ארבעים לבינה וכתב עוד הר"ן ז"ל ובגמרא פרכינן והא רבה הוא דאורי כלומר אע"פ שכל ימיו לא היו אלא ארבעים שנה כדאיתא בפרק קמא דר"ה ומפרקינן התם השוין כלומר שאין בעירו גדול ממנו וכו' ויש לתמוה על הרמב"ם שלא חלק בהלכותיו וכן על הרי"ף ע"כ ומינה דאף על רבי' הרא"ש זו התימה בעצמו ובקצור מסיים אא"כ אין גדול ממנו בעירו וביד סי' רמ"ב לא כתב כן אלא העתיק לדברי הרמב"ם והב"י כתב שאפשר שהרי"ף והרמב"ם מפרשים דעד כמה הגיע להוראה קאי עד כמה רשאי לעכב עצמו מלהורות ואקשי מרבה דה"ל לעכב כיון דרשאי ושני בשוין כלומר אינו רשאי לעכב אלא בשוין ורבה לא היה גדול [כמוהו] והרי"ף לא הוצרך ללמדינו שאה אינן שוין דרשאי להורות אפי' קודם לכן דבדורות הללו א"צ להזהיר על כך ומתרץ נמי להרמב"ם ע"ש:

אלא לבסוף. כדאיתא בפ' איזהו נשך כמ"ש בתוס':

ד"א לא תחנם גרסי' ובריייתא היא לא מדברי ר' יוסי בר חנינא:

ה"ג לרב דאמר:

עובד כוכבים זה. והכי לשון הרי"ף אבל בגמ' כותיה זו ונראה יותר גירסת רבי' ורי"ף דבעובד כוכבים נמי שייך לומר שהוא נאה:

סעיף יט

כמוכרו לו. כלומר שאינו מתנת חנם אלא כמוכר לו דמי שהרי ע"י שהוא אוהבו או שכינו הוא שאומר כן ומקבל גם ממנו הנאה מה:

ה"ג לא בעוף ולא בעופפת. וברי"ף גרסי' ולא בעופה ובגמרא גרסינן רק ולא בעופות:

סעיף כ

חסידים לא נאמר אלא ענוים. ולבשורת הגאולה פשיטא דתולה אותם בחשובים וגדולים יותר משא"כ בחזון דאף לחסידיך וכל שכן לענויך כמו שכתבו התוס' ונראה לי דר' פנחס בן יאיר ס"ל דבשורת הגאולה הואיל ומפי הנביא היא כמו שאמר יען משח ה' אותי לבשר אם כן לחסידיך לא צריך לומר לפי שכבר נאמר אז דברת בחזון לחסידיך ואם כן על ידי החזון גלוי להם בעצמם ואינם צריכים לבשורה על ידי נביא אחר ונמצא דבשורת הגאולה שעל ידי הנביא לענוים לאו משום דענוים עדיפי אלא דחסידים לא צריכי להכי דהם בעצמם חוזי חזון וכן הדעת מכרעת דחזון עדיפא בעצמה כי מה הוה לאדם בעמלו בזה העולם למעלה יתירה וגדולה מכל כי אם לחזות בנועם ה' ולשמוע בקול דברו להיות חוזה חזון:

בהמה על מנת לשחוט. לפירוש רש"י דלא מיירי לעיל גבי רב הונא זבן ההוא פרה לעובד כוכבים כו' אלא בפרה דוקא ניחא ולפיר"ת מיירי בעגלים וסיחיים ובתוס' כתב בהפך והוא טעות:

סעיף כא

והלכתא כר"מ כו'. כ"כ הרי"ף והב"י סי' קנ"א לא עיין בספר הרי"ף וסבור היה של' הרא"ש הוא וכתב דהרי"ף סובר שהלכה כר"י ולא הוא. כלומר ששנה דר"מ בל' סתם דברי רבי' הן וכלומר דאע"ג דאיכא פלוגתא במתני' מ"מ הואיל ונשנה בל' סתם הלכתא כוותיה וכמ"ש הר"ן ועיין בריש פירקין וכתב עוד הר"ן ובבהמה נמי קי"ל כר"מ דכיון דסתם לן תנא כוותיה באילן כ"ש בבהמה שהרי יותר ראוי לאסור בבהמה מבאילן דהא איבעיא לן אי מודה נר"י בבהמה אי לא:

ואע"פ שמכניס עבודת כוכבים סמוך למיתתו. דהא ודאי עבודת כוכבים היא ואע"פ שמשתתפים עמה שם שמים כמ"ש רבינו בפ"ד מיתות ושם כ' דבני נח לא הוזהרו על השיתוף מ"מ עבודת כוכבים היא זו שמכניס ועי' מ"ש שם בס"ד:

דלדידן שכירות לא קניא. כדלעיל גבי גזירה משום שאלה:

סעיף כב

אם נפל ביתו כו'. ע' ס"פ השואל:

סעיף כג

דלא שייך שם שבח כלל. במה שממהר העובד כוכבים לעשות קבלנותו תוס':

סעיף כד

שהרי התנור הוא של שניהם. ונמצא שעובד כוכבים עושה מלאכה בשל ישראל:
ה"ג היתר בבבל וכן הלשון בטור א"ח סי' רמ"ג:

סעיף כה

הלכך מותר בהבלעה. עיין במסכת שבת פ' שואל ברייתא שכתבה שם רבינו השוכר את הפועל לשמור כו':
מדקבע רב אשי דבריו לבסוף. ואי משום הא אף אם נאמר דרבינא דהכא קדמון הוא בנו של רב כמו שכתב רבינו בפרק הנשרפין וכך צריכים גם כן לומר לגירסת הרי"ף ורבינו בפרק התקבל:

סעיף כו

ועוד דבשל סופרים כו'. לעיל בפ"ק גבי נשאל לחכם כו':
היאך שבויה מותרת לבעלה. פי' עכשיו כשיד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן:
והכא היינו טעמא. הל"ל והתם ובירוש' שכתבו רבינו בפרק הדיינין איתא נמי כה"ג ועיין בפ' הפקדון:
ואינה יראה לנפשה גרסי'. וכלומר אע"פ דאינה יראה כו':
אבל דברי רבינא אמת הן. כלומר דבריו וסברתו אמת אבל שינויא דידיה באוקמתא דמתני' כר' פדת קים לן בדלעיל ועוד דלקמן שאינה תחת יד עובד כוכבים דהיינו יחוד מועט:

סעיף כח

שאינה תחת יד העובד כוכבים. דהיינו יחוד מועט:
ירושלמי סי' ד':

סעיף ל

והאיש אינו יכול להטמין עצמו שמא יראוהו נמול:

סעיף לא

היינו ברשות ישראל. ולהכי לא איצטרך למיתני ברישא וברשותה:

לכל אבידת אחיך לרבות את המומר לעבודת כוכבים. ומהאי קרא מרבינן השבת גופו בישראל כמ"ש התוס' דלא תקשה אדסוף הגוזל בתרא דמסור לאנסין ממונו אסור לאבד ביד אע"פ שהיו מורידין אותו:

נר' דמומר לעבודת כוכבים שכפר בעיקר כו' ובמומר לעבודת כוכבים לא שייך כו'. תמיהא א"כ למה כתב שכפר בעיקר שהוא מין כדלקמן בפלוגתא דרב אחא ורבינא ומצאתי בב"י י"ד סי' קנ"ט שכתב דמלתא פסיקתא נקיט דסתם מומר לעבודת כוכבים שכפר בעיקר הוי להכעיס אבל ה"ה שלא כפר בעיקר ואוכל נבילות להכעיס כמ"ש התוספות ע"כ:

סעיף לב

פליגי בה רב אחא ורבינא. מצינא חילוק בין מין למומר לעבודת כוכבים כגון ס"ת שכתבה מין הר"ן ואיתא בגיטין פרק השולח:

ולא אתי כו'. וכן היא גירסת הרי"ף וה"פ הלכך לא אתי כו':

אמר רבה בר בר חנה וה"ג הרי"ף:

כי לא הביא דברי רב יהודה. והא דהביא הך שינוי דאליבא דרב יהודה רפוי בהמתו מסיק הר"ן לאשמועינן דבהמתו רשאי ועוד דה"נ מפרשי' במס' נדרים כדלקמן בדברי רבינו:

ה"ל לאתויי. פי' התלמוד דלעיל:

אע"פ שאין רופא מומחה. דאלו מומחה. הכל מתרפאין כדלקמן רב דימי אמר ר' יוחנן:

דמתני' איירי בחולה שאין בו סכנה. וכדמוקי מעיקרו ורב יהודה בבריא איירי. תוספות:

סעיף לג

ועוד דבנדרים כו' רפוי נפשות גופו. וניחא ליה לפרש הכא כדהתם והתם לא מצי לשנויי ממון אין בו סכנה כו'. תוספות:

בירושלמי . והיינו עובדא דגמ' דפירקין:

דאלו מיית. גירסת הר"ן ניחא ליה דלימות:

ה"ג אמר רבא השתא אלו אתא:

ולא מקרי חובל בעצמו עיין בפרק קמא דשבועות ובס"פ שני מ"ש שם בס"ד:

סעיף לד

ביד אבל לא בסם. עיין בקיצור ומה שכתבתי שם:

סעיף לה

אבל באיסור דרבנן מחללין. דהא סבור מינה סברי דלית ביה סכנת נפשות וכי שחיקי סמנין מאתמול שרי:

ה"ג במראה וכו' ומצינו בירושלמי דמכילתין גרסינן:

סעיף לז

מותר לרפואה. כלומר הואיל ולרפואה עביד מותר וטעמא דלא ילבש וגו' לא נאסר אלא כי הוה בה תועבה:

וכן בבוסר. פי' במשקה שעושין מבוסר וכי תאמר שלא ינהוג באותה שנה יין נסך דהא ודאי מנסכין הן ומש"ה אין להקשות על דברי ר"ת מהא דאמר ר' עקיבא בפ"ב דמסכת זבים אין אחריות זבים עליכם וה"נ נימא אין אחריות יין נסך עליכם אלא ודאי הכי קאמר ר"ת דבכל שנה מנסכין ואפילו לא יתבשלו הענבים היטב ואע"ג דהתם בזבים אין הלכה כר' עקיבא כמ"ש שם הרמב"ם והרע"ב ומשום דת"ק פליג עליה ומהשתא הא דאין אחריות וכו' אדחייה וא"כ מעיקרא לאו קושיא לא היא דהתם משום דאי איתא דאין זבים כולה פרשתא דזבים למה לי דדוחק לומר לדרוש ולקבל שכר אבל הכא ביין נסך הא מתקיים בשאר השנים אלא צריך לומר כדפרישית:

לר"ת . שפי' בתוס' כברייתא גרסינן:

ה"ג אינו אלא:

והלא יין מזוג נמי לאו בר ניסוך הוא. כלומר לאו בר ניסוך לגבי מזבח הוא ועיין לקמן בסמוך בשם הרמב"ן:

מעט דבש או מעט שאור. ואין להקשות מאלונתית שיש בו מים צלולים ואפרסמון ושמע מינה דלא סגי במעט דבר אחר שנתערב בו דליכא למידק הכי דהתם באלונתיה כך עושין אותו והה"נ במעט דבש או שאור סגי אלא דתנא נקט אלונתי' דשכיח הוה לעשותו:

דעיקר גזרה משום בנותיהם. וא"כ אע"פ שנתן בו שאור ודבש איכא למיגזר משום בנותיהם ויין מבושל שאני דמשום דלא שכיח לא גזרו בו וגם לא חיישינן שיבשל אדם

כל יינו כדי לשתותו עם העובד כוכבים דטריחא ליה מילתא טובא אבל להטיל מעט שאור או דבש כל אדם יעשו כן להפקיע עצמם מאיסור י"נ ונמצאו שותים תמיד עם העובד כוכבים ומתוך כך יבואו להתיחד עם בנותיהם וגם לא דמי לשכר דלית ביה כולי הא אקרובי דעתא כמו ביין דמש"ה לא מצינו בפירוש שאסרו חכמים לשתות אלא שהאמוראים (כדלקמן) משום קדושה היו נזהרים מלשתות בבית העובדי כוכבים עצמו ורב פפא מפקי ליה אבב חנותא ושתי ואילו יין אפילו הביאו לבית ישראל אסור כ"כ ב"י טי"ד הימן קכ"ג:

בנות שוח וכו'. כדלעיל בפרק קמא (דף י"ג:)

שאסרה תורה וכו'. שנאמר כי כל שאור וכל דבש וגו':

לא הוי שתי. ברי"ף גרסינן מיא:

ה"ג הרי"ף ובגמרא אפילו לבתר תלתא יומי:

מי טיף טיף. גי' הרי"ף מיטפטף:

משום שנאמר שומר פתאים ה'. בכל דבר השכיח ורגילים בהו קאמרינן דסמכי אהך קרא כי הא דבכמה דוכתא בגמרא ומנייהו דפ"ק דיבמות לענין תשמיש קטנה ומעוברת ומניקה ושם פירשתיו בס"ד ועי' לקמן גבי ניקורי תאנים וכו':

שיעור מים וכו'. משנה בפ' א' דתרומות:

סעיף לח

ביקורי תאנים וכו'. לכאורה היה נראה לי דהאי תנא פליג אדר"א דלעיל דמתיר פי תאנה והכי משמט הא דקאמר לעיל כמאן כי האי תנא משום דסתמא דמתני' דהכא קאסרה להו אבל ראיתי להרמב"ם בפי"ב מהל' רוצח שהעתיק גם שניהם ובפי תאנה כתב שניטל העוקץ שלהם גם הטי"ד סימן קט"ז כתב לתרוייהו לכך צריך לומר וודאי דמתני' דהכא לא פליגי אדר"א דלעיל ולא בעי לעיל כמאן אלא לאשכוחי תנא דמתיר פי תאנה בהדיא וטעמא לחלק בין ניקורי תאנים לפי תאנה דניקורי וודאי ניקר משא"כ פי תאנה דדלמא לא נקר ואע"ג דבניקורי תאנים אסרינן אפילו כי חזית שניקר בו מי שאין לו ארס כדאיתא בפרק קמא דחולין משום דחיישינן שמא קודם לכן נקר ג"כ בו מי שיש לו ארס וה"נ בפי תאנה ניחוש דלמא נקר בו מי שיש לו ארס מ"מ שאני בין מידי דחזינן בו דמינקר למידי דלא חזינן בו שום ניקור אלא נטילת העוקץ וכ"כ התוספות לעיל בד"ה פי תאנה דשאני התם דאיכא ריעותא דניקור ועוד עיקר דמילתא כדפרישית לעיל דכל דבר השכיח וכו' ובניטל עוקץ שכיח ורגילין אנשים למכלינהו ואין חוששין לניקור:

אסור בחותם א'. עיין לקמן בסמוך:

דאיירי לקמן בסמוך: [דשמעתי' גרסינן ור"ל דהכא:

ה"ג צורת החותם:

מרתת העובד כוכבים. עיין לקמן ת"ר השולח חבית יין וכו':

השיב לרש"י. בתוספות כתוב השיב לר"ש והכי מסתבר לי ור"ל רבינו שמואל נכדו של רש"י אך נמצא בפרושי רש"י שהיה רבו רבי יצחק בר יהודה ובטור י"ד סימן ק"ל העתיק ג"כ השיב לרש"י:

ה"ג ואפילו חותם בתוך חותם דדוקא. וכן הלשון בטור י"ד סי' ק"ל:

ומכאן מוכח וכו'. עיין עוד לקמן:

היינו כרבנן דרבי אליעזר. ורבי יוחנן אתיא כרבי אליעזר דהלכתא כוותיה כדלעיל וקי"ל נמי כרבי יוחנן כדלקמן:

ופירושו מינקת. כך פי' הרי"ף לקמן:

א"ר יוחנן וכו'. כך הוא בס' הרי"ף:

ה"ג וצייר וחתים הוי:

וכך כתב בה"ג ת"ר וכו'. חדא מלתא הוא:

בעי מפתח וחותם תרווייהו. אע"פ שאין זיופו של מפתח ניכר וחכמים אוסרים דס"ל דשני חותמות גמורות בעינן הר"ן:

והמפחיד יינו. בגמרא בריש הדף:

לא קיימי אברייתא. כלומר לא קיימי אגוונא דמיירי בה הברייתא דהיינו נותן יין בחצירו של עובד כוכבים דבכה"ג שייך מפתח ה"ל לר"י להצריך חב"ח דכר"א קי"ל דסגי ליה במפתח וחותם ולא מצריך חב"ח אלא לא קיימי אכה"ג אלא בכגוונא דלא שייך מפתח כי הא דבא בקרונות ועי' לקמן ומש"ה נקט ר"י חב"ח ומשום דהכי נקיט אמרינן דתרווייהו כרבנן אבל אה"נ דר"י אתיא כר"א אי הוה במפתח וחותם דסגי:

בחותם אחד. כלישנא קמא:

הרמב"ן ז"ל גרסינן וכן הוא בב"י סימן ק"ל:

אלמא בחותם לבד שרי. דבקרונות לא שייך שיהא מפתח ביד ישראל אבל הר"ן כתב דכגון שהיה מפתח של בית ר' מיתוקמא ע"כ ואולי היו הקרנות עשויות כעין תיבות גדולות וראוי להסגר במפתח ועוד כתב הר"ן לתרוצי והא שהביא הרי"ף לדר' יוחנן אע"ג דקי"ל דיין א"צ חב"ח כתבו לפסוק הלכה כוותיה דהכל משתמר בחב"ח ולא שיהא הכל צריך חב"ח אלא לומר דאפילו מטהר יינו של עובד כוכבים ברשותו דאמר לקמן בפרק ר' ישמעאל שהוא צריך שומר חב"ח כשומר דמי לפי שהכל משתמר בחב"ח ע"כ:

ביד כותי. וכל שכן ביד עובד כוכבים צריך הכרת חותם ואף על גב דכותי אינו מנסך לא קפיד אמגע עובד כוכבים:

ולאותו ששולחים לו וכו'. ולי"מ דלעיל על הקשה ר"ת ז"ל צריך להודיע גם לעובדי כוכבים ובזה לא נ"מ אי בעי חב"ח אי בחותם אחד סגי וכן בתוספות אדהכא מצריך שיודיע גם לעובד כוכבים וכו'. אבל כשמשלח לאחד וכו' וזה הפך סברת י"מ דלעיל על הקשה ר"ת וכו':

סעיף לט

כמו על הפת. דלקמן גבי איבו:

ארץ האי. שמעתי שהוא האי הגדול שבים שקורין אנגלטעריא ובלשון אשכנז ענגלאנד

מצוי השכר יותר. ולהכי לא נקטו דבש כמו במתני':

ושכר . וז"ל התוספות ובכלל דין שכר בין של תמרים בין של תבואה ואין לאסור של תבואה משום בישולי עובד כוכבים וכו' ע"כ ויראה דשל תמרים אין מתבשל אלא נעשה על ידי כבישה ולא אסרו כבישה כמ"ש בטור יו"ד סי' קי"ג:

דלא חשיבא התבואה לענין בפה"א. וז"ל התוספות כי היכי דהתבואה בטילה לגבי מים לענין ברכה דשהנ"ב וכו':

סעיף מ

משקה תותים ודבש. פי' או משקה דבש וכן בתוספות כתבו צריך ליזהר בשכר דבש שקורין מי"ט לבדו אם מטילין בו שמרי יין להעמיד מהר וכו':

סעיף מג

ואזלינן לחומרא. בגמרא והלכתא כמאן דאסר ועיין מ"ש בזה לקמן בסוף שאלה דנודות וכו':

ה"ג דהא דפרקינן הכא עובד כוכבים חמרא:

לא צריכא ליה וכו'. ולקמן בפרק בתרא לא כתב רבינו להך תירוצא ועל זה סמך הטור סי' קמ"ד לפסוק כר"ת:

סעיף מד

ה"ג אימר דעתו לחזור:

ה"ג אבל לרבינו תם. כדאמר דלגבי גולפי וכו' פ"ב דף עד ולקמן בסמוך מייתי ליה רבינו:

בנודות העובדי כוכבים ששאלוני וכו'. כלומר אפ"ה בנודות וכו':

כמו שכתב בעל הלכות. וכתבו רבינו לקמן בסמוך תימה דרש"י בעצמו סובר דסתם נודות אין מכניסו לקיום כדלקמן וצ"ע.

שצריך שישהה בתוכו מעל"ע סברתו דא"צ ג' ימים כדין מכניס לקיום להקרא כלי שמכניס בו לקיום שצריך ג' ימים כמ"ש המרדכי מהגמרא דפ"ב דביצה משום דהכא להפליט הגי במעל"ע כדמסיק:

בשהייה מעל"ע. וכ"כ בפרק בתרא גבי ההוא עכברא בשם ריצב"א:

מעירוי . להכשיר כלי היין כדלקמן:

כל מה שיכולים וכו'. ולא הכל שהרי צריך שלש עירוים:

משמע מתוך דבריו וכו' לרבנן מותר וכו'. תמיהא לי דכ"ש למאי דמסיק רבינו גופיה דלא נאסר בתוך מעל"ע דלרבנן ודאי דמותר אפי' בשתיה ועיין לקמן מ"ש בזה בס"ד:

בכסי . לקמן בפעם ראשונה כ"ע ל"פ דאסור:

סעיף מה

דרבנן לא הודו לו. כלומר משום דרבנן לא הודו לו לר"ש בן גודא וקשיא לי וכי נמי רבנן דר"ש לא הודו הא איכא רבנן דמתני' דמתירין ולכאורה איכא למימר דמ"מ אזלינן לחומרא כמ"ש רבינו לעיל בפלוגתא דלסמוך בו כרעי המטה אבל אינה ראיה כלל דהתם בגמ' אמרינן והלכתא כמאן דאסור ואפשר דלאו מטעמא דאזלינן לחומרא אלא דתלמודא הכי ס"ל למיסר ורבינו כתב דאנן אזלינן לחומרא אבל טעמא הוה משום דבגמרא פסק לחומרא וא"כ היכא דלא איפסק הלכתא בגמ' מסתמא אית לן למפסק כרבנן דמתני' ועוד ק"ל דמעיקרא לאו קושיא אמאי דמחמירין בכסי למאי דמסיק רבינו התם שהיו עשוין ממין אדמה וכו' ועוד הקשתי כבר לעיל דהך קושיא אמאי דמחמירין בכסי כ"ש דקשה לפי' רבינו ואמאי מקשה לה על רש"י לכן הקרוב אלי שכל זו הבבא דרש"י פי' וכו' לאו דברי רבינו הן כלל אלא מאן דהוא שכתב כן והסופרים טעו וכתבוהו בפנים ובקצור וטי"ד סי' קל"ה לא נזכר מזה כלום

ותו לא בלעי. כדלקמן גבי כסי:

ואפ"ה הצריכו עירוי לפי שהיו זפותים. ומיהו אין זה מוכרח דדילמא טעמא משום דחיישינן שמא נתן בהן העובד כוכבים יין והניח בהן מעל"ע (דאע"ג דאין מכניסין לקיום איכא למיחש למעל"ע דהא כתבתי לעיל בשם המרדכי דמכניסן לקיום היינו לג' ימים)

והפליט כל היין שכבר בלע כדלעיל בתשובת השאלה והוו כחדשים שהניח בהן העובד כוכבים יין ונבלע בזפת ולא קשיא דסתמא אמרינן כיון דליכא למיטעי אלא לחומרא לאסור בכי נמי ידעינן שלא הניח בו יין מעל"ע וכדכתב רבינו לעיל גבי ריפוי ממון:

כי סתם נודות אין מכניסן לקיום. כלומר דליכא למימר דהיינו טעמא דצריך עירוי לפי שהן כלים שמכניסים בהן לקיום דגזרינן בהו אפי' לפי שעה כדלקמן והא דנודות אין מכניסן לקיום מוכח לקמן בסמוך מתוך פירש"י עצמו:

דנודות וקנקנים אין סי' שוה. ולקמן תנא ברייתא בקנקנים שוה בלשון דקתני הכא גבי נודות תוספות:

ומשמע מדבריו דכל כלי חרס אע"פ שאין מכניסו וכו'. מדתלה טעם דבריו בבליעה ולא ה"ל לתלות טעמא אלא במה שמכניסו לקיום תוספות:

במזופפת . והא דמחמירין בעור יותר במזופף משום דעור וחרס שניין מהדדי וכן פירש"י התם בהדיא דבכלי חרס מקילן טפי כי לא הוה מזופף ועיין לקמן:

קסבר כל שמכניסו וכו'. משמע הא כל דבר שאין מכניסו לקיום לא גזרו תוספות ועיין לקמן בסמוך:

דלא ליתי למטעי. להקל:

אפי' לזמן מרובה לא גזרינן. דאי גזרינן באין מכניסין לקיום בזמן מרובה אף לפי שעה לתסר כיון דלזמן מרובה אסור ולא הוה גזרה לגזרה דהא אי לא הא לא קיימא הא דמכיון דלפי שעה שרי לא קיימא לזמן מרובה שאין ביד כל אדם לתת שיעורין בין זמן מרובה לזמן מועט:

ולקמן סבר למימר. גבי בר עידי טייעא:

ה"מ נודות וכו'. כלומר אע"ג דהשתא מפרשי' דנודות וקנקנים שוין מ"מ סבר למימר ה"מ נודות דאע"ג דמכניסן וכו':

אפילו חדשים. וז"ל התוספות פירש חדשים שדומה שלא היה בהן יין מעולם:

והזפת מבליעו. ומסיימי התוספות אע"פ שאין מכניסין לקיום צריכין עירוי מפני שהזפת מבליע אף בפעם אחת:

אפי' חדשים צריכין עירוי. כדין נודות תוספות כתבו דכן נמי במגע עובד כוכבים בשלנו:

ור"י היה אומר דבימיהם וכו'. משום דקשה על מנהג לקנותם חדשים מן העובד כוכבים ואין עושין בהן לא עירוי ולא הגעלה כמו שכתבו התוספות:

חור ר"ת להתיר כלי עץ הזפותים בשכשוך פירש אף בשלנו שנגע בהן עובד כוכבים וכן כתבו התוספות בהדיא ועיין לקמן ובספר התרומה מ"ש שם בס"ד:

לפי שתדירה ביין. לשון התוספות שטרודה ביין:
ואין תדירין בהו כל כך. לשון התוספות ואין טרודות כל כך:
ועוד דסתם כלים מזופפים אית ביה פילי וכו'. אבל לר"ת לא קשיא דאפילו הכי שאני גת דתדירה ביין ומש"ה כי אית ביה פילי אסור:
כשנגע בהן עובד כוכבים. כלומר בשלנו דאמרן לעיל דאף בהן התיר ר"ת כמ"ש שם בשם התוספות וקאמר רבינו דבספר התרומה כתב דדוקא בדיעבד התיר והיינו נמי הא דכתבו התוספות בשם רבינו ברוך והוא בעל ספר התרומה:

סעיף מו

כי טעמו ניכר במלח ומאי סלקא דעתך דרב פפא תוספות:
אגם זיקי. לעיל כתב רבינו דמזופתים הוו:
הלוקח קנקנים וכו' גרודים וכו'. רבינו הרכיב בברייתא דרב זביד גם הברייתא דלעיל מיניה:
ה"ג אסורין נתן העובד כוכבים:
ה"ג מעת לעת שורף ומבטל כמו ג' ימים מים מעת לעת וכן העתיק ב"ב סימן קל"ה:
והלכתא כמאן דאסר גמרא. ה"ג:

סעיף מז

ובמליגת מי זיתים כך הוא בתוספתא אבל ללישנא דברייתא שבגמרא פרק בתרא דף ע"ה צ"ל ובחליטת:
דבכולי משערינן סי' בכל דופני הכלי עיין בפרק כל שעה גבי דין יורה גדולה:
דלא גרע מחרצנים וכו'. דלקמן:
אמר רב יהודה הני כובי דארמאי וכו'. כך היא גי' הרי"ף ובגמרא גרס אמר רב עוירא הני חצבי שחימי דארמאי כיון וכו' ורבינו אגב גררא נסיב ליה לקמן:
הכי גרסינן בתוספות בכלי חרס חדשים ולהשהות בו זמן גדול קודם שישתמש בהם יין לפי שאם יגע בהן עובד כוכבים:
חובטו פירוש חובט ליין שבכוס על הקרקע ובר"ן הגי' שופכו:

סעיף מח

מחצבי שחימי ופתיתי וכו'. בגמרא:

ה"ג שמחופה בהתוך זכוכית. ול"ג מבחוץ והכי נמי ליתא בתוספות וכן מוכרח דבסוף מכילתין מסיק רבינו דמחופה מבחוץ אין צריך טבילה וקוניא צריך טבילה:

סעיף מט

דמדייתי ובלעי. כך הוא בריי"ף ובגמרא גרסינן דמדייתי ודאי בלעי:

אילו הן. כמו הי וכן בפרק דלקמן:

עד שירד לבור. הלכך אי משך אותם מתוך הגת קודם שהתחיל היין משוך מותרין אף בלחין הר"ן ויראה לי דהגת היא שנקראת תוך הכור מפני שהיא למעלה מן הבור נראית כתוכה:

ה"ג ששמן רווקי. וכן הלשון בתוספות ואיתא הכי בגמרא דסוף מכילתין דף ע"ה ע"א:

ה"ג שלא נתמדו שמרים:

ה"ג איכא גולפי ושמרים ואחר שנתמדו נקראין דורדיא והחרצנים וכן הלשון בתוספות:

סעיף נ

אמר רב חביבא הני עבטא וכו'. בגמרא לעיל מינה אמר רב חביבא הני גולפי בתר תריסר ירחי שתא שרי ולבתר מינה הני פורצני וכו' והני גולפי שחימי וכו' וגם הריי"ף השמיטן ונראה שסמכו אמתניתין החרצנים והזגין ודאתמר עלה משמיה דשמואל:

שורפה גומעה. רש"י:

סעיף נא

ואין ישראל רואהו. עיין לקמן ת"ר יושב ישראל בצד עדרו וכו':

אפי' למאן דאמר התיר רבי את הפת. בריי"ף ובגמרא גרסינן אפילו למאן דאמר פלטר עובד כוכבים:

לא תשתעו מיניה. ה"ג גם בריי"ף אבל בגמרא גרסינן בהדיה:

של עמעום גרסינן. ופירושו מלשון גחלים עממות ורואם ומעמעם שבפירוש רש"י בפ' נשא ועניינו בכאן שאינה הלכה ברורה לפי שנאסרה במנין וכשהותרה לא הותרה במנין אלא שיצא הדבר להיתר על ידי דבריו של ר' בהני עובדי:

דבמקום שפת ישראל מצויה ובריי"ף הגירסא במקום שאין פת ישראל מצויה וכן יש להגיה בדברי רבינו דהא הכי מסיק לקמן ולפי' שבס' הריי"ף שנדפסו בקראקא הוגה בצידו דגיר' הרא"ש במקום שפת וכו' לכך אעתיק בכאן כל לשון הירושלמי כדי להוכיח

מתוכו דהגירסא במקום שאין פת וכו' וז"ל פיתן ר' יעקב בר אחא בשם ר' יונתן פת מהלכות של עמעום הוא כך אני אומר מקום שפת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת עובד כוכבים אסורה ועמעמו עליה והתירוה או מקום שאין פת ישראל מצויה ודין הוא שתהא פת עובד כוכבים מותרת ועמעמו עליה ואסרוה אמר רב מנא וכי יש עמעום לאיסור ופת לא כתבשילי עובד כוכבים הוא כך אנו אומרים מקום שאין תבשילי ישראל מצוין בדין הוא שיהו תבשילי עובד כוכבים מותרים אלא כיני מקום שאין פת ישראל מצוין בדין הוא שתהא פת עובדי כוכבים אסורה ועמעמו עליה והתירוה מפני חיי נפש עכ"ל וכך פירושו כך אני אומר וכו' סתמא דגמרא לפרש היאך היה העמעום וקאמר דיכולני לומר דהכי הוה דבמקום שפת ישראל מצויה וכו' או נימא דהכי הוה מקום שאין פת וכו' ומפרש ר' מנא דאי אפשר לומר במקום שאין פת וכו' דאם כן הוה העמעום לאיסור ולא זו הדרך דדבר שלא נאסר מעולם במנין שיחזיקו העם איסור על ידי דיבור בעלמא שהיה ר' אומר וקאמר תו סתמא דגמרא ופת לא כתבשילי עובד כוכבים הוא דודאי כחדא נינהו ואם כן גם בתבשילי עובד כוכבים נאמר כך דבמקום שאין וכו' דעד כאן לא אמר ר' מנא אלא שאי אפשר לומר דעמעום היה לאיסור אבל החלוקות יכולין להיות אמת דבמקום שפת וכו' הותר על ידי עמעום ובמקום שאין פת וכו' בדין מותרת ואם כן בתבשילי עובד כוכבים דלא היה עמעום והיינו במקום שתבשילי ישראל מצויין אבל במקום שאין וכו' בדין מותרת ומסיק אלא כן הוא דבמקום שאין פת וכו' היה העמעום להתיר הא במקום שפת וכו' קאי באיסור והשתא בתבשילי עובד כוכבים שלא היה עמעום קאי הכל באיסור ובפרק קמא דשבת איתא גם כן זו הסוגיא וגרסינן כך אנו אומרים שאין תבשילי וכו' ועמעמו עליהם ואסרום ולגי' זו צריך לומר דהוה גם כן עמעום על תבשילים וידעו בני ישיבה שהיה לאיסור ומינה פרכי אר' מנא דהא אשכחן עמעום לאיסור ומסיק דאפ"ה עמעום דפת היה להיתר ומיהו לא במקום שפת מצויה אלא במקום שאין וכו' ולגירסא זו ניחא יותר הא דקאמרי רבנן דקסרי וכו' כדברי מי שהוא מתיר דלגי' זו הא דפריך מתבשילי עובד כוכבים וכו' ס"ל לאיסור כי התם ומ"מ לשתי הגרסאות הרי מוכח בהדיא דהגירסא לפי המסקנא במקום שאין וכו':

ובלבד מן הפלטר עיין מה שאכתוב בזה לקמן בסמוך בס"ד:

שיש מקומות שנוהגין בו היתר וכו' ובמקומות שנהגו בו היתר לא פשט וכו' משמע לי דלא פשט איסור כלל ואפילו בשל בעה"ב דומיא דשמן דלקמן וכן ממאי דאמר ר' שמלאי דמייתי רבינו שאמר בימינו תתיר את הפת דעל מה שא"ל ר"י נשיאה שהתיר השמן השיב לו כן אם כן משמע ודאי דומיא דשמן ולישנא גופיה הכי משמע תתיר את הפת

דהיינו לגמרי וכן פירש הר"ן לפי שיטתו דסבר דלפום גמרא דילן צריכא למימר דאף על גב דאמרי רב דימי ורב יוסף כסבורים העם וכו' ולא התיר ר' דאינהו הכי סברי אבל איכא מאן דפליג וס"ל דאה"נ דר' התיר את הפת ור' חלבו ור' יוחנן אליביה הוא דפליגי היאך התיר מפרש דהא דר' שמלאי תתיר לגמרי קא"ל ואפילו מבעה"ב ע"ש וא"כ לרבינו שהביאו לראיה על שלא פשט איסורו ודאי מוכח דהיכא דלא פשט איסורו דלגמרי לא פשט ואפילו בשל בעה"ב ומש"ה היה לו להתיר ג"כ בשל בעה"ב אי לאו דהוה קרי ליה ב"ד שריא וגם מה שחוזר רבינו על הירושלמי דלעיל ולא נקט מיניה אלא והתירוהו וכו' במקום שאין פת וכו' ולא הזכיר סופו דובלבד מן הפלטר איכא למשמע נמי דס"ל דהתירוהו במקום שאין פת וכו' לגמרי הותר ואפי' של בעה"ב וברוב מקומות פזורינו אין פלטר ישראל וא"כ אין פת ישראל מצוי כי פת בעה"ב דישראל אינו עומד למכור אלא לעצמו אפאו ולפי זה סובר רבינו דהא ובלבד מן הפלטר דבירושלמי לרבנן דקסרי אתמר ולא אליבא דסתם ירושלמי דלסתמא הכל מותר ועוד ראה גם זה שבירושלמי עצמו מסיים בהא דובלבד וכו' ולא עבדין כן אלא רבינו כשהעתיק הירושלמי לא העתיק אלא כמו שהעתיקו הרי"ף כי כן דרכו להעתיק שיטתו ודבריו ראשונה ועוד אני אומר דהירושלמי דבפרק כל שעה דמייתי ליה רבינו מוכח בבירור דבמקום כשנהגו היתר לגמרי נהגו היתר ואפילו בפת של בעה"ב דאלת"ה לא ה"ל לסתום אלא לפרש דמותר אף באכילה דהיינו בפת של פלטר דוקא כי היכי דלא אתי למיטעי ועוד שהיה יכול לאוקמא למתניתין אף במקום שנהגו לאכול וכו' ובפת של בעה"ב ומש"ה לא קתני מותר באכילה אלא ודאי דלאותו ירושלמי במקום שנהגו היתר והיינו טעמא כדאמרינן לפי גמרא דהכא דבאותן המקומות לא פשט איסורו ומסתמא לגמרי לא פשט כדפרישינן והיינו נמי סתמא דירושלמי דהכא דעמעמו להתיר לגמרי הוה והא דאמרינן ובלבד מן הפלטר דוקא לרבנן דקסרי וגם מדאמר סתמא דירושלמי אח"כ ולא עבדינן כן מוכח נמי דלסתמא דירושלמי היתר אף בשל בעה"ב והארכתי בזה להציל בעל הטורים שכתב בסי' קי"ב דלדעת א"א הראש ז"ל אין חילוק בין פת של בעה"ב לשל פלטר והשיג עליו הב"י שלא ידע זו מנין לו שהרי הרא"ש כתב לישנא דר' חלבו דמדכיר פלטר וגם הירושלמי דאמר הלכה כדברי המתיר ובלבד מן הפלטר וכן כתב בפירוש בתשובה כלל י"ט וכו' ע"כ ולפי מה שכתבתי יפה כיון בעל הטורים שכן דעת אביו ז"ל מכל הלין שכתבתי וממה שכתב לישנא דרבי חלבו דמדכיר פלטר וכן הירושלמי דאמר ובלבד כו' אינה הוכחה כלל דמשום כך הכי ס"ל דליתא אלא שהעתיק הגמ' ועליו הירושלמי מדברי הרי"ף כמנהגו של רבינו אבל אח"כ כתב להוכיח פסק הלכה וכתב מדקאמר תלמודא

כו' וכל הדברים שהאריך בהן ומכולן יש להוכיח דס"ל לרבינו דבמקומות שנהגו היתר היינו בכל נהגו ואין חילוק בין של בעה"ב לשל פלטר כדברי בעל הטורים ואע"ג דבקצור לא כתב כן וחילק בין של בעה"ב לשל פלטר ומשמע דהבין דברי רבינו כמו שהבינו הב"י אפ"ה דבריו שבטור עדיפי משום דאחרונים הן דודאי הוא שהקיצור חיבר ראשונה לכלול כל הדינין על דעת אביו ז"ל בקצור לשון ומתוכו היה נקל לו יותר לחבר חיבורו הטורים ומכיון דאחרונים הן איכא למימר ודאי דבתר הכי דייק וקמא עליה דמלתא דדעת אביו ז"ל שלא לחלק ומכל הלין שכתבתי ועם זה שכתבתי אף ע"פ שלא באתי להכריע להתיר של בעה"ב כי מדברי הטור עצמו משמע שלא לפסוק כדברי אביו בזה וכ"ש הכרעת האחרונים ז"ל מ"מ שלש אלה עשיתי בזה חדא לפרש דברי רבינו שנית שלא לעשות בעל הטורים כטועה בדברי אביו ז"ל שלישית כי ראיתי בני כפרים ועיירות קטנות שאין נזהרין מפתן של בעה"ב ואין מוחה ולכן שמתי לבי להתבונן בדבר כדי להיות מן המלמדין סנגוריא על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון שלא מיחו בדבר:

הא לאו הכי הוה מתירו. כדלקמן גבי שמן:

סעיף נג

אע"פ שהוא מי"ח דבר. שאפי' אליהו וב"ד אין שומעין להם לבטלן כדאיתא בגמרא:

דגים קטנים מלוחים כו'. דמליחה לא הוי כבישול שלא אסרו בשלקות של עובד כוכבים אלא ע"י האור וכמ"ש הטור סי' קי"ג ובקצור לא כתב כך:

ואם צלאן עובד כוכבים כו'. פי' אחר שנמלחו ואפי' ע"י עובד כוכבים שהמליחה אינה אוסרתן וכשצלאו הרי צלאו דבר הנאכל כמות שהוא חי כמ"ש הטור שם ובקצור לא כתב כך:

דקמחא עיקר. ומפת אינו נזהר:

ואין לוקחין מהן ביצים טרופות. כדתניא בס"פ אלו טרפות ושם האריך רבינו בדיני ביצים:

סעיף נד

דאיכא ריעותא. דאין דרך עובד כוכבים לטרוף כו' ע"ש:

סעיף נה

מכאן יש ללמוד כו'. ועוד כתב ראיות אחרות בס"פ אלו טרפות:

דהיינו שגר עובד כוכבים. דלקמן:

סעיף נו

ה"ג כיון דידע בה:

ואע"ג דהתם מיבשל ממילא. דהכי משמע דקאי התם אמניח הבשר והכא דאמרינן הוא פעולה רבה למהר הבישול:

או מן השוק. כ"ה גי' הרי"ף ובגמרא או מבהכ"נ:

או נכנס ויוצא. עיין בפ"ק סי' ט' מ"ש רבינו שם דירא שמים וכו':

וקרובי בישולא דישראל כו'. דתרווייהו בחדא מחתא נינהו:

דא"כ עובד כוכבים נמי כו'. דבחדא מחתא נינהו:

סעיף נז

ואין ללמוד ק"ו. פירש קולא וחומרא כהדדי א"נ יש להגיה מקל לחומר:

א"ר אחאי שלש מלאכות יש בה. כך גי' הרי"ף:

סעיף נח

ורב אלפס ז"ל גריס כו' פי' שמהפך בפת כו'. לא נמצא כן בס' הרי"ף שבידינו וז"ל הר"ן הרמב"ן ז"ל כתב שהרב אלפסי גורס וישראל מהדר הדרויי כלומר שישראל מהפך בפת דלמטי ליה בשולא מכל צדדיו היינו אפייה גמורה הנכרת בפת אבל לא מצאתי גי' זו בהלכות כן ע"כ:

מליח . ופי' מליח לרש"י פליגי ביה אם מליח הוי כבישול ואם כן רבי יוחנן פליג על רב דלעיל דאמר דגים קטנים מלוחים אין בו משום בישולי עובד כוכבים דמליח לא אסרו כמ"ש שם ובטור כתב בדין זה לשון הרשב"א דמפ' דמיירי שנמלח ע"י ישראל ובדגים גדולים איירי שהמליח אינן מכשרתן לאכול אלא ע"י הדחק וכי בישלן אח"כ עובד כוכבים פליגי ופסק כר' יוחנן ותמיהא לי שלא הזכיר לדברי אביו רבינו דפוסק כחזקיה ובר קפרא ובקצור כתב כדברי רש"י:

דהוו להו רבים. ולא אפסיק הלכתא דלא כוותייהו כמו בביצה צלויה:

ועוד שהיו רבותיו של ר"י. וכ"כ לקמן גבי כבשים כו' ועיין בפ' בתרא גבי פלוגתא דחזקיה ור"י בהגדילו באיסור:

ביצה צלויה אסורה. ל"ק אחזקיה ובר קפרא שהיו תנאים ועיין עוד בתוס'.

ה"ג והני קפריסין וכ"ה בהרי"ף: @44לקמן

וכוספן . פסולת של תמרים שעשו מהן שכר וחולטין אותן רש"י.

מותר דקי"ל וכו'. כך כ' הרי"ף ומשום מסקנא קי"ל הכי לקמן אבל בכל תנאי בתרי ברייתא פליגי בה ולכן לקמן לא מייתי ראיה מהכא:

נותן טעם לפגם. מפורש בסוף מכילתין:

וגם ר"י נשיאה התיר את השמן. אע"ג דשייך בהו זליפתן של כלים כדאיתא בגמ' ריש דף ל"ו:

שפוגם אפי' הוא בעין ובסוף מכילתין לא כתב כן ועיין מה שכתבתי שם בס"ד:

כסתם כלי עובדי כוכבים. כדלקמן בסמוך.

סעיף נט

והלכתא כוותיה כדאמר פרק מי שהוציאוהו. תמיהא לי דהתם דף מ"ו איבעיא להו ר"מ ור"ש מאי תיקו:

ולטעמיה קפילא. כדאמרינן בפ' גיד הנשה (חולין דף צ"ז ע"א):

א"נ בשוחט לכתחילה כו'. לא כתבו בפ"ק דחולין:

סעיף ס

והוה לן למיזל לקולא. תמיהא לי דלא כתב כן לעיל בפ"ק אלא בשם ר"ת ובפ"ק דב"ק כתב בשם הרי"ף דרגיל לפסוק כאיכא דאמרי וע"ש:

ה"ג שדרכן לתת לתוכן:

סעיף סא

אין הלכה כתלמיד כו'. וכ"כ לעיל וצ"ע בפרק בתרא בפלוגתא דהגדילו באיסור:

מפני שערבונה. פירש"י במתני' דגים טמאים הדומים לה:

מותר . פי' התוספות דיליף ליה מאין לו עיין עליו:

סעיף סג

כל דאית ליה קלפי שרי. פי' קשקשת וכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר כדתנן בפ"ו דנדה:

סעיף סד

עד שתפסל. תמיהא לי על רבינו וגם הרי"ף שלא כתבו להא דת"ר אשת ע"ה שנשאת לחבר וכו' ואיתא נמי בגמ' דבכורות ס"פ עד כמה וגם שם לא כתבו רבינו:

אסור בחותם א'. עי' לעיל גבי ת"ר א' הלוקח וא' השוכר בית בחצרו של עובד כוכבים כו':

ולא חתיכת דג שאין בה סי'. כבר כתבו התוס' גי' זו בשם התוס' וכן ראיתיה שם ספ"ה וכן גי' הרי"ף:

סעיף סה

מלח סלקונדרית. זאלין וואשער בלשון אשכנז כ"כ בפי' שבס' הרי"ף:

רב הונא אמר בו'. וכוותיה פסק ר"פ לקמן:

דסימני עוברות דלקמן:

וכיוצא בהן נאמר כו' נ"ל שצ"ל דכיוצא בהן ומכל מקום כפל לשון הוא ובב"י סי' פ"ג השמיט עד ומ"מ היכא כו':

סעיף סו

הלכך אין לסמוך כו'. נ"ל דגרסינן להא קודם ומ"מ היכא כו' כתב הב"י וז"ל והאמת שדבריו צריכין ביאור דכיון דמסיק דאין לסמוך על ראש ושדרה להתיר דג עליהם היכי קאמר דהיכי דמכיר ראש ושדרה לא חיישינן ושמא יש בהן ממין דגים טמאים וכו' ונראה דה"ק כשבא לפנינו דג שאין אנו יודעין מאיזה מין הוא כיון שמכיר ראש ושדרה שרינן ליה ותלינן ליה שטהור הוא אלא שהשירו או נשרו קשקשיו אחר עלייתו ולא חיישינן שמא מסתם המינים טמאים דדמו לטהורים בראש ושדרה דהנהו לא שכיחים בינינו אבל כשבא לפנינו מין דג שאנו יודעים שאין בו קשקשת לא סמכינן על ראש ושדרה להתירו דדלמא מאותן טמאים דדמו רישייהו לטהורים וגם יש להם שדרה הוא ואע"ג דלא שכיח בינינו דלמא אתרמויי אתרמי ומשתכח וליכא למימר כי היכא דהתם חיישת דילמא השירו או נשרו קשקשיו אחר שעלה מן הים ה"נ ניחוש שמא בעלייתן נשרו ואפשר דנשרו אחר שעלה שכיח טפי מנשרו בעלייתן מן המים ודוחק עכ"ל אבל יותר מסתברא ליישב דברי רבינו מה שכתב הטור וז"ל וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין לסמוך עליהם ומ"מ כתב עובד כוכבים שמביא חבית מלא מחתיכות דגים מלוחים כל דג שמכירין ראשו ושדרתו מותר והשאר אסורין עכ"ל נראה מזה דדוקא בחתיכות מלוחים הוא דשרי וטעמא רבא איכא דגבי חתיכות מלוחים איכא למתלי שקודם המליחה השירו הקליפות בידים שכן דרכן של בני אדם לעשות כן כדי שהמלח יהיה לו יותר כח להבלע בחתיכות מ"מ נראה דחתיכות לאו דוקא אלא משום דלעיל מיניה נקטו חתיכות

להתיר בכשהן מתאימות נקטי נמי הכא חתיכות אבל מלוחים נקט הכא בדוקא מטעמא דפרש"י אע"פ שהב"י לשטתו כתב דלאו דוקא ועיין לקמן גבי עוברי דגים: @44החלב

דרש נמי שקץ. דגבי דגים:

מאי פריך מציר דדג כו'. וכ"כ התוספות דבכורות ותימה דהא כבר אמרינן דמדרבנן מיהא אסיר ומה הוצרך עוד לראיות דלקמן:

סעיף סז

ומספקא לן אם השיר לשיטת ב"י שכתבתי לעיל צריך לומר דהכא נמי אנו יודעים שאין בו קשקשת:

סעיף סח

גי' רי"ף משחא דנפישא בהו וגי' הגמרא משחא הוא דרפו:

ה"ג ברי"ף והנמכר בקטלוזא לפני חנוני אסור:

אבל שלוקים אסורים ודייקינן מדקתני לה גבי קפריסין וקפלוטאות דכבושין נינהו ולא שלוקין ועוד דייקי' מהא דאמר לעיל אמר רב ברונא אמר רב עובד כוכבים שהצית אור באגם כל חגבים שבו אסורין והוינן בה אי משום בישולי עובד כוכבים כה"ג מי אסיר כלומר שהעובד כוכבים לא נתכוין לבשלם ואמאי אסירי מכלל שאם נתכוין לבשלם ודאי אסירי הרי"ף:

סעיף סט

בעומדין על פתח כו'. וכן גי' הרי"ף וניחא טפי למסקנת הר"ן דבין לר"מ בין לרבנן קאמר משא"כ לגי' הגמרא ובעומדים א"כ קאי אדשמואל דלא אמר אלא לר"מ כדפרש"י:

אמר שמואל אפי' שברי עבודת כוכבים. ואע"ג דפסקי' לקמן כר"י דעבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה כתב הר"ן משום דטעמא דשמואל דלנשברה מאליה לא חייש דמסתמא אליל אינה משתברת מאליה דודאי מנטר לה שפיר ומ"ה שברי אליל (ר"ל שעושים צורת כוכבים ומזלות מכסף או מזהב ושאר מיני מתכות וכן בכ"מ שנזכר שברי עבודת כוכבים פי' כנ"ל) שרו דאע"ג דאי ודאי נשבר מאליה שבריה אסורים וכדר"י לנשברה לא חיישינן משום דלא שכיחא אלא אמרינן דעובד כוכבים רתת עלה ושברה ומ"ה שריא דבטולי בטלה כו'. אבל לפי' ר"ת בתוס' שמפ' דבאנדרטי שרי טפי ומשום היתר דרבנן קאמר דדוקא מתירין באנדרטי של מלכים גרסי' שפיר ובעומדין דכולהו קיימי אדרבנן וזו נראה שדעת רבינו והרי"ף כן היא דשמואל נמי קאי אדרבנן מדכתבו

לדשמואל וא"נ י"ל דאע"פ דשמואל אדר"מ קאי וכפי' הר"ן דאע"ג דאנדרטי שרי טפי קאסר ר"מ משום דחייש למעוטי וקמייתי ליה רבינו והרי"ף משום דשמעינן דאפ"ה כי יש בידו צפור או כדור כו קאסרי רבנן ופי' זה מפ' הב"י סי' קמ"א אבל בקיצור נראה כפי' הראשון שכתבתי:

עבודת כוכבים שנשתברה מאליה. עי' סוף פירקין:

סעיף עב

ש"מ עבודת כוכבים מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חבירו. אע"פ שאינה עובדה כגון זה לפטור וזה למרקוליס כי הבא דהא כי מצא עובד כוכבים גדול א"ל בטלה אע"ג דלא הוה ידע אי פלח להך עבודת כוכבים והא לא שמעינן ליה ממתניתין דפרק דלקמן דה"א כי תנן דעובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חבירו דהני מילי בזה וזה לפעור וזה וזה למרקוליס אבל זה לפעור וזה למרקוליס לא דדכוותיה אמרי' בריש פרק בתרא דמכילתין בדף ס"ד ע"ב גבי הא דתניא בין עובדה בין אינה עובדה כו' הר"ן.

סעיף עג

כלומר מן העובד כוכבים עשוי. דאלו לומר לעובד כוכבים שיעשה הוה אסור משום שבות מידי דהוה לומר לעובד כוכבים חסום פי פרתי ודוש בה דאסרי' משום שבות בב"מ פ' הפועלים ותוס' כתבו דמצוה שאני.

ומשום חשדא. ולקמן פריך א"ה בדר"ג נמי ניחוש לחשדא הר"ן:

מיירי בחמה ולבנה כו' דלא כר"ת וריב"א דלקמן וקשיא התימה דלקמן וגם הר"ן הקשה דמאי מייתי ראיה מהך ברייתא דמשום חשדא דהא ברייתא מצי מיירי דאסור לקיימן מן התורה אלא ודאי דמיירי בשאר צורות שלא נאסרו מן התורה לא לעשותן ולא לקיימן ואסרום חכמים משום חשדא:

ואסור לשהותה. מסיק ב"י סי' קמ"א מדברי הטור דה"פ אם מצאה וטעמא דחיישינן שמא עבדוה קודם שמצאה:

והאי דאסרי' צורת האדם. פי' בעשייה ושהייה:

ודרקון. פי' בשהייה:

וגם חשדא ליכא כו'. משום צורת אדם הוא דנקט אבל בדרקון ליכא למימר חשדא אפי' בגוף שלם דאי הוה חשדא לתסר לעשותו כדדייק ב"י לעיל דמש"ה כתב הטור טעמא שמא עבדוה כו':

אלא בצורות ופרצופים. לשון התוס' אלא גבי פרצופים וכיוצא בהן ולשון הטור סי' קמ"א אלא בשאר צורות ופרצופין:

תניא אידך לא תעשו כן לשון הרי"ף:

וכרובים ל"ג בגמרא וברי"ף. וכן נראה דהיינו כרובים היינו חיות כמפורש ביחזקאל גם בטור לא העתיק כרובים:

ה"ג תניא כל הפרצופים וכן הוא ברי"ף:

של חמשה ושל ששה. נ"ל דאיצטרך לאשמועינן של חמשה דה"א דאע"ג שאין בו קנים כמספר של מנורה שבמקדש מ"מ הרי הוא כתבנית גופה שלמטרה וקנים יוצאים מזה וקנים יוצאים מזה הלכך לתסור קמ"ל דלא כיון שאין כאן מספר כל הקנים:

ועל המטבעות. כך הגיה ר"ח כמ"ש בתוס' וגם גי' רי"ף כן וכן מצאתיה בהדיא בתוספתא פרק ששי.

ה"ג ואית דקרי השיראים וכן העתיק הב"י סי' קמ"א:

ברי"ף גורם ועוד אין אומרים:

ובעל קרי. פרשתיו בתוספות י"ט:

ה"ג לא נאמר אלא אלהיכם את שהוא:

ה"ג ושאינו נוהג בו משום אלוה מותר:

סעיף עד

הן מותרין. עיין בפ' השוחט סי' י"ג:

הכניס לתוכה עבודת כוכבים והוציאה הרי זה מותר. ל"ג הכא אלא לקמן בסוף המשנה קודם אמר רב המשתחווה וכו':

סעיף עה

וכיירו גרסינן ברי"ש וכן בכולהו ונמצאים הרבה בתרגום נביאים:

לבימוס גרסי' בגמרא ורי"ף אבל הטור בסי' קמ"ה העתיק לדימוס:

ה"ג הרי"ף לעבודת כוכבים וחידש נוטל מה שחידש אבל בגמ' ל"ג וחידש וגרסי' נוטל מה שסייד וכייר:

איזהו אשרה. דפליגי ביה ר"ש ורבנן גמרא:

סעיף עו

ה"ג אמר להן ר' שמעון:

ל"ג תנן בגמרא ולא ברי"ף:

סעיף עז

ולא בימות הגשמים. ולא קתני ואם זרע אסור כדקתני רישא ולא יעבור תחתיה ואם עבר טמא דאע"ג דאסור לכתחילה לזרוע תתתיה לא אסרו ההנאה בדיעבד כ"כ רבינו בפ"ק דחולין סי' ט':

ה"ג דכיון שנסתלק. מכאן הנאת גוף.

משום דתופסת דמיה. ואע"ג דאינה ניתרת בכך מ"מ כשמוליך כו' נראה כו' הר"ש שם במסכת ערלה:

ה"ג ואפה בו את הפת ונטל הימנו כרכר וארג בו את הבגד:

וההוא גברא כו'. דלקמן דסתם יינן וכ"כ הרי"ף וכתב הר"ן דלכך הוסיף בסתם יינן לפי שהוא סובר דביין ביין מיתוקמא מדקאמר בתמריה ולא אמר ביני דני ולפי' הוצרך להעמידה אסתם יינן לפי שנראה שהוא סובר דקיימא לן כתקנתו של ר"א כדקיימא לן בתקנתו של רשב"ג (בפרק בתרא) דסתם יינן אפי' יין ביין ובי"נ דוקא חבית בחבית וכך הם דברי הרמב"ם בפ"י מהלכות מאכלות אסורות ע"כ:

אלא דרך גדילתה. כמו נשירת עלין דנבייה דמתניתי' דכיון דדרך גדילתה כדרכה נפלו העלין צריכין ביטול:

וקי"ל הלכתא כרב באיסורי. איכא דאמרי דכ"ע שברי שברים מותרין והכא בעבודת כוכבים של חליות והדיוט יכול להחזירה קא מיפלגי ודוקא כשהדיוט כו' כך הוא ברי"ף. וכתב הר"ן ולא תקשי לך אמאי והא קיימא לן (בריש פירקין) דעבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה דהכא בחד מתרי גווני עסקינן או בשעיקר עבודת כוכבים קיים ולפיכך מתיאש מן השברים ומבטלן או משום דבשברי שברים עסקינן ע"כ והב"י בסי' קמ"ו כתב שלמד תירוץ אחר מדברי הרמב"ם בפ"ח דהא דדייקינן אבל אין הדיוט יכול להחזירה מותרים לאו למימרא דמותרים בלא ביטול כלל אלא דכשהדיוט יכול להחזירם צריכה ביטול לכל קיסם וקיסם וכשאין הדיוט יכול להחזירה א"צ לבטל כל קיסם וקיסם ומ"מ אינה מותרת בלא ביטול כלל ומיהת כשביטל אבר א' ממנה בטלו כל השברים ע"כ:

ת"ר הלוקח גרוטאות מן העובד כוכבים. לקמן הוא בפרק השוכר (דף ע"א) גרוטאות שברי כלים כספים אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר דאע"ג דמשיכה בעובד כוכבים קני הוי מקח טעות דלאו אדעתא דעובד כוכבים זבן ואי משנתן מעות משך אע"ג דמדינא נמי שרי להחזיר דמקח טעות הוא אפ"ה מוליך הנאה לים המלח דכי הדר ושקל זוזי

מחזי כמזבן עבודת כוכבים לעובד כוכבים והכי מפרשינן לה בפ' השוכר עכ"ל הר"ן ומשום דבהשוכר מפרשינן לה מש"ה הראה מקום פ' ההוא אע"ג דקדים מתנייא בפרק ר' ישמעאל:

סעיף עח

ליבטל. לקמן מנין לתקרובת עבודת כוכבים כו':

שמביאין . גרס' התוס' משכבן הכומר ומכרן:

דלא הוי כעין פנים. לשון הר"ן ואע"ג דהוי הדלקה במקדש מ"מ לא הוי דבר המשתבר דלהוי כעין זביחה או כעין פנים ע"כ וטעמא דשעוה לא אדליקו בפנים:

אין לך בטול גדול מזה. פי' הכיבוי דמשכנן ונתנה נמי צריך כיבוי דהא לקמן מסיק כרבנן דרבי:

ואין הקדש לעובד כוכבים. כדאיתא בספ"ו דתוספתא איזהו מוקצה מוקצה לעבודת כוכבים אבל האומר שור זה לעבודת כוכבים לא אמר כלום לפי שאין הקדש לעבודת כוכבים:

זריקה המשתברת. כמו טיפי דמים שע"י זריקה נעשים טיפים כדפירש"י:

א"כ גם הנכנס יהא אסור. דשחיטה לעבודת כוכבים אסור בהנאה כדאמר בפרק קמא דחולין דף י"ג:

סעיף עט

ועוד נראה דאפי' בשכר מותר. פי' דאפי' לפי' רש"י דהכא ולשון הטור סי' קמ"ג ואפי' לרש"י כו':

כי ההיא דמרחץ כו'. בפרק דלעיל שם:

ונויה ותקרובתה גרסי' וכן הלשון בטור:

ואם היו מעלין שכרן למדינה מותר. פי' שמעלה השכר למדינה ובני המדינה מספיקים צרכי אליל כיון שאין שכר מיוחד לאליל טור ס"ס קמ"ג:

ה"ג אסור ליתן להם ואם היו מעלין שכר למדינה אע"פ שגובין לאליל מותר ליתן להם. פי' שבני המדינה לוקחין לעצמן מה שגובים ומספיקים צרכי האליל מותר כיון שאם ירצו יקחו לעצמן כל מה שגבו ומה שנותנין לאליל כאלו נותנין מכיסן טור שם:

שלו ושל חבירו. אפי' זה עובד לפעור וזה למרקוליס כמ"ש בר"פ דלעיל אדר"א הקפר:

וישראל כו' של עובד כוכבים. וכ"ש עבודת כוכבים שלו רש"י ובריייתא הוא לקמן ריש דף נ"ג:

שהמלכים עוברים גרסי'. ומפרשים בגמ' ומלכים מניחין דרך זו והולכין דרך אחרת:

סעיף פ

ה"ג לבדו נמשך מצד העליון לצד התחתון. וכן הלשון בטור סי' קכ"ג:

אף אם נגע בתרצנים וזגי'. ועיין בפ' בתרא גבי הנצוק והקטפרס כו' דף ע"ב:

שמא החזיר גרגותני עי' לקמן בסמוך:

כך העתיק ב"י סי' קכ"ג ומיהו אין ללמוד משם איסור דשמא:

ור"ת היה אוסר כו'. עיין לקמן גבי חזרת גרגותני:

כיון דבהמשכה כל דהו כו'. אע"ג דלר"ת המשכה דוקא ירידת היין מהגת לבור הוא ההוא נמי בכל דהו סגי:

לא משמע כפי' ר"ת. פי' דלא הל"ל אלא פקוקה:

גממיות . פי' גומות:

גי' הירושלמי אלו לעצמן ואלו לעצמן אפי' מן מותר ונ"ל שצ"ל אפי' כן מותר. וה"פ דמהדר אמתניתי' אע"פ שהוא נוטל בידו כו' ומפרש עד כאן וכו' ובעי ליה היה נותן כו' אפי' כן מותר ופשיט גממיות מתחת כו':

ה"ג בתוספתא. דהוה פריש היין מן הזגין וסתמא דירושל' דלא כר"י בר בון וכן לקמן מייתי דגממיות שתחת העביט מותר:

כדי לשלות ממנו יין צלול. פי' מן הסל לפי שהיין נמשך לתוכו צלול ושואבין ע"י כלי ממנו:

לכל הענבים שבגיגית. שהכל חבור א' עיין פ' דלקמן (דף ע"ב) גבי הנצוק והקטפרס:

ונ"מ למשנה אחרונה בגת פקוקה ומלאה. שלא נמשך בגת כלל אע"פ שאין עליו תורת יין ליאסר במגע עובד כוכבים מ"מ בתערובות יין של איסור הוא נאסר ובתוספות כתבו דהך ליתא למאי דקי"ל (בפרק בתרא בסוגיא דמערה יין נסך לבור כו') דסלק את מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו דה"נ חרצנים וזגין שאינן ממין היין רבין עליו ומבטלין אותו היין שהוחזק וכן מסיק בטור ס"ס קכ"ג:

דיין שבגיגית ושבגרגותני. הב"י בהעתקתו לדברי רבינו השמיט תיבת שבגיגית ולי נראה שאין למחקו לגמרי אבל צ"ל שבגת ואו הא או הא קאמר וכמו שאפרש לקמן בס"ד:

לפסק ר"ת. בפרק בתרא אדתנן התם הנצוק והקטפרס כו':

סעיף פא

ועומדין מן הצד. דאי עומדין נמי בשוליה הוה חד נצוק מהגת לבור כי אין שולים של הגרגותני מעכבת שהרי היא נקובה וז"ל התוס' דכיון דנקבי הגרגותני אינם עשוים ביושר אלא מן הצדדים א"כ לאו חד נצוק הוא ע"כ:

והיין שבקנקן נאסר משום נצוק. תמיהא לי דבפרק בתרא שם כתב רבינו בהדיא דמשום נצוק לא נאסר מאי דבגואי ונ"ל דהיינו טעמיה דהטור שבסימן קכ"ו כי אסברה לנצוק בר נצוק אסברה לה כגון שיצק הישראל מהקנקן לצלוחית של עובד כוכבים שנאסר מה שבקנקן משום נצוק וכו' ודברי רבינו מועתקים מהתוספות שכתבו בעובד כוכבים המערה וכו' וגם עליהם קשיא לי שכתבו בפרק בתרא שם בד"ה כחו של עובד כוכבים וכו' דמה שבתוך הכלי מותר ושוב מצאתי בב"י ר"ס קכ"ה שהקשה קושי' זו אך לא הרגיש במה שהרגשתי בדברי הטור שבסימן קכ"ו:

ומיהו טפח הגרגותני. כשמחזירים הגרגותני לגת:

דיין שבגת. פי' כי נמשך בלא גרגותני. והיינו רב הונא קמאי: ושבגרגותני והיינו רב הונא תניין והתם לא נאסר מה שבגת:

נמצא שאנו צריכין וכו'. מהדר אדלעיל ולא קאי אדסמיך ליה אלא קא פסק במאי דפתח יש ללמוד מכאן וכו':

סעיף פב

ההוא עובדא וכו'. גם הרי"ף לא העתיק לעובדא דינוקא ועי' לקמן אמתני' דמדדו בקנה:

הלכה כר"ש. ור"ש שרי אפילו כי איכא כוונת מגע כיון דהוי ע"י ד"א וכ"ש הכא דליכא כוונת מגע דנשתרי תוס':

וה"ג רב אלפס. וכ"כ הר"ן ובס' הרי"ף שבידינו גורס כגירסת רש"י ובתוספות כתוב והלכות גדולות ובקצור כתב והלכות גדולות רב אלפס:

ומושיטו לחבית כלומר שממזגין וממלאו מהחבית שנמצא כשמשיטו לחבית וממלא שנוגע ביין שבכלי ולשון התוספות והא קא נגע ביה ביין שבנטלא שהוא מלא על כל גדותיו:

סעיף פג

ומלו ולא טבלו. ע' בפ' דלקמן גבי איזהו גר תושב.

והשתא פליגי רב ושמואל בתרתי. דל"ג בהדיא בגמרא והרי"ף גרס בהדיא ועיין לקמן:

סעיף פד

ליקח יין נסך. פירוש סתם יינן ואל תתמה שהרי גם במשנה לא דקדקו בכך כמו שכתב רבינו בפרק בתרא אמתניתין די"נ אוסר בכ"ש:

לא הוי טעמא משום דאין יודע וכו'. עיין בפרק בתרא גבי ההיא רביתא דאשתכח ביני דני דצ"ע.

וקי"ל לפי האמת. כלומר לאפוקי גי' רש"י גבי נגע בלולבא:

ואילו מדדו בקנה וכו' אסור בשתיה. וקשיא לי דא"כ לרבנן דמסיק רבינו כותייהו דמדדו ביד נמי ימכר לדידהו כי ליכא כוונה כלל דנגע בחמרא בהדי דקנחית מדיקלא אמאי אסור בשתיה דמ"ש ממדדו בקנה דימכר ונגע בלוליבא בהדי דקנחי' מותר בשתיה וצריך לומר דאע"ג דחמיר כוונת מגע וכו' מהיכא דליכא כוונה כלל לא משום כך מוכרח לומר דהיכא דליכא כוונה כלל להקל בו ושצריך שיהא קיל מכוונת מגע ולא אמרינן אלא להחמיר שכשמצאנו ליכא כוונה כלל דקיל לא מפני זה מקילין גם בכוונת מגע דהא חמיר:

אין יכול לבא לידי ניסוך כלל. ולכן אין לחלק בין כוונת מגע וכו' לשלא כוונה כלל:

או ימכרנו אותו עובד כוכבים וכו'. כך כתבו התוספות:

כנגיעת מדידה ועוד. כלומר ויותר מזה לפי שנגיעתן וכו':

אפי' כרבנן. וכן לקמן במתניתין דמדדו בקנה מסיק הלכה כרבנן:

משום שנאמר שומר פתאים ה'. בפ"ק דיבמות פרשתי הטעם בעה"י:

ומ"מ ראיה ברורה אין לנו להתירו וכו'. משמע דקאי גם אמגע עובד כוכבים ביין שלנו ומשום כך לא אשתמיטו בשום דוכתא לחלק בזה"ז וכן לא הזכיר החילוק דבזה"ז בסוף פירקין בכללא דמלתא וכן מוכח בהדיא בקצור דאתרוייהו קאי ועיין בפרק דלקמן גבי ההיא רביתא דאשתכח ביני דני:

סעיף פה

ואסרי . עיין בפרק קמא גבי נשאל לחכם וטימא: @44איקלע

חרס עובד כוכבים. עיין לקמן פלוגתא דר"ת והראב"ד בזה גבי ההוא אתרוגא:

ואוסרת בכל שהוא. והיינו כרבנן דאסרי כל התערובות ומדרבנן נשמע לרשב"ג דאסר מיהא דמי דההוא חמרא וקשיא לרבא שהתיר אף דמי דחמרא תוספות ומיהו בסמוך פסק רבינו כהך ברייתא והיינו דלא כרבן שמעון בן גמליאל:

והא קא נגע בנטלא. פירש רבינו לעיל גבי ההוא דסליק בדיקלא:
אסור . פירש"י בשתיה וע"ל גבי עובד כוכבים אדנא וישראל אכובא:
ולפי מנהגנו. דנהיגי למזוג אף בצונן כל מזיגה שמוזג עובד כוכבים אסור:
אין נאסרים. ואפשר טעמא דכיון שאין הכל שלו אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואע"פ שיש לו ג"כ בו שותפות הלך אחר הרוב:

סעיף פו

דרב אדא. בגמ' גרסי' דרבא בר רב חנן:
ה"ג ור"ג פוטר. והלכה כמותו דר"א שמותי הוא:
גדולים חכמי ישראל גרסי'. וכלומר המתרגמי' ומפרשים תורתנו הקדושה:
לדרוש להם. פרידוגי"ר בלשון אשכנז:
לתת להם מעשרות. וצריך לומר דתקנתם שכל המעשרות שמפרישים ינתנו להם:
והרחוקים כו' לא נתחייבו במעשר מעולם. דאע"ג דמפרישין חלה התם במעט ניתר עיין בהלכות קטנות סוף הל' חלה:
לשקול דמיה וכו'. עיין לעיל בשיטה דהלוקח עבדים וכו' שכתב או ימכרנה וכו':

סעיף פח

כמו מפיה ומשוליה בגמ':

סעיף פט

שלא ישכשך בראש הברזא שבתוך החבית:
אמדדו ביד. דלקמן:
התזת צרעה. דלקמן:
וצ"ל דמיירי וכו'. כלומר וזה דוחק:
וכן הצלת יין דהכא אין כאן טירדא כולי האי. וטרדא מיהת איכא ונ"מ לפסק דלעיל לענין עבודת כוכבים בזמן הזה דכתב התם דהוצאת אתרוג דאינה טרדא כמדידה ואף רבנן דר"נ קאסרי ואפ"ה כתב שם בהגה"ה דעובד כוכבים בזמן הזה וכו' וה"נ דכוותה ודו"ק:
וכלישנא בתרא גרסינן. וכתב ב"י סימן קכ"ד וז"ל ובנוסחי הרי"ף דידן לא פסק בהדיא הכי ואפ"ה איכא לאוכוחי שפיר דפסק כרב פפא וכלישנא בתרא דמדלא אייתי רב יימר

דאמר כתנאי משמע דקי"ל הלכה כרב פפא ובתרי לישני דידיה מסתמא קי"ל כלישנא בתרא ע"כ ועיין לעיל בפרק קמא:

ה"ג עובד כוכבים המערה ההוא דנפיק לבראי גזרו ביה רבנן ההוא דגואי:

סעיף צ

אלמא דמן התורה וכו'. תמיהא לי דרש"י נמי לא מן התורה קאמר.

ה"ג לאחורי' מליא שרי חסירה אסיר כובא מליא אסירא חסרה שרי רב אסי אמר זיקא בין מליא.

סעיף צא

בין מליא וכו' שרי. רש"י כתב דזיקא היינו נוד קשור וכך צריך לומר להריב"ם דלעיל וכ"כ בקצור ומכאן קשה על דבריו שבטור סימן קכ"ד כתב דרבינו ס"ל דאף בכלי פתוח אין הנדנוד עושהו י"נ ובסימן קכ"ה כתב בהדיא בדין דהכא דמיירי אפילו בפתוח וכבר הקשה הב"י בסימן קכ"ד דמנליה להטור ועיין בפ' בתרא אמתני' דהמערה מכלי אל כלי:

והדקו בסכין. עיין לקמן בסמוך גבי חבית דפקעה לפותיא בשם הרשב"ם:

או על כתיפו עי' פ' דלקמן גבי עובד כוכבים המעביר עם ישראל כדי יין וכו':

נ"ל דה"ג כתב הרשב"ם:

סעיף צב

לשלשה כחות. כ"כ בתוס' ומיירי בלא דפי':

אלא בסכין. עיין לעיל בסמוך בשם ר"ת: @44עובד

סעיף צג

ברגלו בכוונת מגע. כך העתיק הב"י סימן קכ"ז וכתב שלמד מדין אגרדמיס דלעיל דבפיו הוי ניסוך ה"ה ברגל:

סעיף צה

והתם אם הסיט בקנה חייב כדעת התוס' ודלא כהרי"ף שכתב רבינו ברפ"ק דב"ק:

ת"ק או רשב"א. דבעיא היא לקמן אי רשב"א להקל או להחמיר:

סעיף צו

דמיירי במפתח וחותם. מפורש לקמן דבחד סגי:

גבי יינו של עובד כוכבים. פי' המטהר וע"ש:

אסור אפילו כו'. לרבנן:

במפתח וחותם ואפ"ה גרסינן. ועיין בפרק אין מעמידין בשטה דהכל משתמר בחותם אחד:

קי"ל כר' אלעזר גרסינן. ועיין לעיל שם:

אבל המוליכין יין למרחקים וכו'. נראה דאף בחותם אחד סגי ואע"ג דהתוספות כתבו וגם מחתימו חותם בתוך חותם נ"ל דלאו דוקא נקטו וכן צריך לומר ג"כ בטור ס"ס קל"א:

בעיר שכולה עובדי כוכבים. פיסקא:

והלכתא כרבינא לקולא. דלעולם רב אחא ורבינא הוה רבינא לקולא בפרק גיד הנשה (חולין דף צ"ג:)

יין עובד כוכבים וכו'. כן גירסת רי"ף וכן העתיק רבינו לעיל ובגמרא גרסינן המטהר יין וכו':

כר' אלעזר גרסינן. והוא בפרק אין מעמידין כמ"ש ג"כ לעיל:

מותר בלא מפתח וחותם. כדתני בברייתא וסתמא קתני ולא קתני דדוקא כשכתב התקבלתי:

במפתח או חותם. כדלעיל פרק אין מעמידין:

רשב"א אומר כו'. פיסקא:

דפרזיק רופילא. בגמ':

חמרא דישראל. וגי' רי"ף דישראל ועובד כוכבים ועיין בתוס' שהוכיחו דבהכי מיירי שגם יין של עובד כוכבים שם שעתה אין העובד כוכבים נתפס כגנב על הביאה רק על הנגיעה וגם כתבו שהיה היין מונח ברחוב דלא תקשה אדפ' דלקמן גבי ההיא אושפיזא וכו' וע"ש:

סעיף צז

כיון דבהמשכה וכו'. עיקר טעמא דגזרינן קודם המשכה אטו לאחר המשכה ומשום דבצייר לידיה לא גזרינן צריכין לומר דבהמשכה כל דהו וכו' כדאיתא כל זה לעיל במקומו ולא דק הב"י במ"ש בסי' קכ"ג דהך דהכא טעמי' אחרינא מטעמא דלעיל:

ה"ג שלא בכוונה ע"י דבר אחר כגון:

ונפל לבור. כלומר וההוא דמתני' דנפל לבור ובגדול מיירי ולשון הטור סימן קכ"ד או גדול שנפל וכו':

ועלה. מפרש רב פפא שעלה מת כגון ההיא דאתרוגא ונקטוה לידיה דבהכנסה טרוד כמ"ש שם:

שמדדו בקנה. לישנא דמתניתין דבמדידה נקט קנה וגם בהתזת צרעה קתני קנה:

ההוא דחרס גרסי':

או הוציא הברזא מן החבית. והברזא נכנס לחללו ונגע ביין:

אפילו בכוונה מותר בשתיה. עיין לעיל בשטה דהלוקח עבדים וכו' בשם רש"י שכתב תשובת הגאונים על עובדי כוכבים שבזמן הזה וע"ש:

שכרו לסתם יינו. ואע"ג דתנן יין נסך לא קשיא כמ"ש רבינו לקמן אמתני' י"נ בכ"ש:

סעיף צח

ופרעי להו בשמינית נהגו בהן קדושת שביעית עיין בתוספות:

סעיף צט

ודקדק הרמב"ן. לתרץ החילוק:

שקנאה העובד כוכבים במשיכה. כדמסיק רבינו בריש הזהב:

כדאמרי' לעיל. בריש פירקין וע"ש בתוס':

אפילו מכאן עד שלש שנים. נ"ל דנקט ג' שנים שהוא זמן השכיר כדכתיב בישעיה ט"ז כשלש שנים כשני שכיר ואין שכירות משתלמת אלא לבסוף ויש לבעל הדין הוא הבועל שיעכב שכרה עד משנים שלש שנין אלין שהם שני שכיר דעלמא אע"ג דשכירתה זמנה לאחר הבעילה לאו כ"ע גמירי וסבירי ושמא יעכב כל כך להכי ניחא ליה למנקט שלש שנים:

היה אומר ר"ת ז"ל וכו'. בפרק אין מעמידין גבי עובד כוכבים ההולך ליריד וכו' כתב רבינו עוד תירוץ אחר בשם הרי"ף ז"ל:

סעיף קא

כדקאמר בע"ז המתחלקת. לקמן בגמרא:

ולחלופי בשעה מועטת לא חיישינן. וכן לשמא יגע בו עובד כוכבים נמי לא חיישינן בשעה מועטת תוס':

סעיף קב

כמו שהקפיד שם במזגו עובד כוכבים. ואלו בגריס לא הקפיד אמגען ביין:

שכרו מותר. ושדי חדא פרוטה לנהרא א"נ לא שקיל מיד עובד כוכבים רש"י:

ההוא ביתא. כן גיר' הרי"ף ובגמ' גרס כרי:

ולזבוני לעובד כוכבים. במקום שפתן של עובד כוכבים אסור:

חומץ שנפל גרסי'. והיא מתני' לקמן:

חלא דחמרא וכו' חמירא דחיטי וכו'. עיין לקמן בפסק דמין במינו:

בר ממיפך שבועה דאורייתא. דס"ל למר בר רב אשי בפרק שבועת הדיינים דאף בדאורייתא מפכינן ומיהו יש עוד דבר אחד דלית הלכתא כמר בר רב אשי לרש"י וסדר תנאים ואמוראים אודיתא ולרי"ף ורב האי גאון חיורי כמ"ש רבינו בפרק זה בורר גבי אודיתא זמנין כתבינן וכו' וכן בפרק בהמה המקשה גבי צומת הגידין:

סעיף קד

אסור לכ"ע כריש לקיש. ואביי ורבא פליגי בבת תיהא אי דמי להא:

ה"ג בתוספות למטה ממנו בת תיהא למטה ממנו פת צוננת וחבית פתוחה או פת חמה וחבית מגופה והמותר לכ"ע:

ה"ג תלמודא בפסחים ההיא:

דריח כמון. דבגמרא דהכא:

ה"ג בתוספות בתנורים גדולים שלנו:

והלכתא בכל הני דפליגי בהו אביי ורבא:

ברי"ף גרסינן כשהשביח ובגמרא גרסי' כמו שהשביח:

סעיף קה

ה"ג איכא דאמרי אמר ריש לקיש:

ה"ג לפגם שאמרו אין אומרים קדירה:

והלכהא גרסינן בגמרא וברי"ף. וכן נראה דודאי דר' יוחנן לא סמיך אדריש לקיש:

סעיף קו

דהאי שיכרא. פי' דהכא וחלא דלקמן דאיבעיא להו נפל לגו חלא וכו':

סעיף קז

והלא העיד הרשע. גמרא פ"ק דמגילה הביאו רבינו לעיל פ"ב על שם מדרש:

נ"ל דה"ג ולא פירשו התוספות כמה (ומ"מ בתוס' שלנו כתב יום או יומים) יום שלם מעל"ע וכן סתם בפ"ב גבי נודות העובד כוכבים:

ה"ג בתוספות רגלי הדבורים וכן לקמן:

ה"ג אף אם נשאר:

אינו חשוב כשרץ אלא עפר בעלמא וכו'. ועיין בפרק כיצד מברכין סימן ל"ה דמשם למדתי תירוץ אחר מדברי הר"ר יונה דהתם:

ה"ג בתוספות דתנן במסכת טהרות עצמות החמור ורגלי הדבורים כעצמות החמור ונ"ל דט"ס יש שמ"ש במס' צ"ל בסדר שהרי זו משנה היא בסוף מסכת ידים וא"ת ומאי שמעי' מטהרות לענין אכילה לא קשיא טומאה באכילה תליא דאי הוה עליה תורת אכילה היה מיטמא מיהא טומאת אוכלין ושוב מצאתי בב"י טור י"ד סימן פ"א שכתב שמצא כתוב דה"פ כמו רגלי חמור שאין להם טעם ומבאישים ופוגמין כל דבר אבל איתא בהדיא בגמרא שרגלי החמור אסורים עכ"ל ובפ"ד מהלכות מאכלות אסורות להרמבם כתב גם כן שאין אסורות גם בקצור נראה כן ועיין בפ"ק דבכורות לענין דבש גזין וצרעי':

ה"ג רב שמואל בריה דר' איקא שיער בשיכרא:

ואפי' בחבית פתוחה מיירי. לשון הר"ן בפתוחות וחסרות הרבה על פתוחות ומלאות אסור וראיה לדבר מדאמרי' בפרק ר' ישמעאל דעובד כוכבים דרי אכובא וכו' וכתב עוד דקתני ואם הודיעו שהוא מפליג כדי שיסתום וכו' לאו משום דתנא בין ברישא בין בסיפא בסתומות דווקא אלא ה"ק ואם הודיעו שהוא מפליג פתוחות אסורות לאלתר וסתומות נמי אסורות בכדי שישתה וכו':

סעיף קח

דחמרין ופועלין. לקמן כתובה ומיירי בטהרות ולא שייך בה סתומות דאף בדבר היבש שאינו בכלי מיירי וגם קתני בה כיון שנתעלמו עיניו מהן:

פרואר מצאתי כתוב מישור רחב סמוך לעיר מגרש ערים ת"א רוח קרווייא ותרגום ירושלמי פרוארא דמתא וכן נקרא בל"א פראוור"ק:

סתמא דמעביר וכו'. כלומר לא צריכא מתניתין לפרש דהך דהכא לא בפתוחות לגמרי כאינך בבות דמסתמא כל המעביר וכו':

אבל במעביר חבית לא. אלא מיירי דוקא בסתומות לגמרי הר"ן:

לנוח מעט הורדתיה ויכול להוציא הפקק ולנסך אבל להרמב"ן לא חיישינן שיורידנו אלא לארכנה והטייה הוא דחיישינן וכי נמי הרכין והטה קצת לא יוכל להוציא הפקק ולנסך ולהחזירו והיינו דמן הירושלמי ראיה להרמב"ן ולא להראב"ד:

ה"ג שהחזירו והרכינו:

שיכול לחזור בו כלומר שיכול להחזירו למקומו בקלות והוא פירושו דוחזר עוד נ"ל לפרש דוחזר היינו ענין השכשוך והיינו דקאמר שיכול לחזור בו ולשכשך כלומר לסבב ידו בו ולשכשך:

והודיעו שהוא מפליג. פיסקא:

דרך עקלתון דמרתתי. משא"כ בסיפא שאמר להם לכו וכו':

שעל השלחן אסור. עיין לקמן גבי שמע קל צלוייא וכו':

סעיף קט

פי' מינקת. כ"פ הרי"ף מפורש בדברי רבינו פרק אין מעמידין גבי הכל משתמר בחותם אחד:

ה"ג בגמ' יצרא דיין נסך והוא דף ע ע"א:

סעיף קי

ועובד כוכבים מסובין. אפשר לומר דדוקא כשעובדי כוכבים רבים מסובין ותדע דברישא נקט זונה עובדת כוכבים וישראל מסובין והיינו לרבותא שהזונה עובדת כוכבים וישראל אחד מסובין ואפ"ה שרי ואילו הכא אי לאו דבעי דוקא עובדי כוכבים רבים ה"ל למנקט ועובד כוכבים כמו ברישא דנקט וישראל והוה רבותא נמי דאפילו בעובד כוכבים א' אסור:

חמרא דישראל. פירש"י וכשאין נתפס על כניסתו כגנב עסקינן שהיה לו חלק ביין וכו' ועיין לקמן בסמוך ולשון רבינו לקמן אדהכא דאית ליה לאשתמוטי כיון שיש לו שם יין נראה מלשונו דגורס הכא כגי' הרי"ף חמרא דישראל ועובד כוכבים על עובד כוכבים וכו' וכן בקצור כתב ושל עובד כוכבים ושל ישראל וכתב ב"י סי' קכ"ח שכן גורס גם הרשב"א:

דישראל ועובד כוכבים וכן גי' הרי"ף ולפי זה צריך לפרש דנתפס כנגב היינו על הנגיעה דהא כשיש לו יין שם מצי לאשתמוטי כדכתב רבינו לקמן אבל למאי דכתב רבינו אדהכא פירושו של רש"י שמפרש נתפס כנגב על הכניסה לא יתכן גי' זו וגם כתבתי לעיל בסמוך דכשיש לו חלק ביין אינו נתפס על הכניסה ובודאי לא בעי למימר

דיש לו חלק בחבית יין של ישראל דוקא דמה לי בכך דכי נמי אין לו חלק בחבית עצמו אלא יש לו שם יין פשיטא דאינו נתפס על הכניסה וכן בגמרא ל"ג ועובד כוכבים:

סעיף קיב

אע"ג דלית ליה לאשתמוטי על הנגיעה חמרא אסור. ולא דמי להא דההוא כרכא דס"פ דלעיל דכי לית ליה לאישתמוטי על הנגיעה בלחוד שרי דהתם מיירי שמונח היין ברחוב והבא דבבית מונח היינו טעמא דאסור משום דבבית שיכול לכנוס שם אינו ירא כל כך ומנסך כמ"ש התוס' לעיל וכן בטור סימן קכ"ח כתב לדינא דלעיל לפי פירש"י דהכא וע"י בשביל זה שכתב הטור דלדברי רש"י דינא דלעיל ביין שבכרכא דתלי בנתפס על הנגיעה וכתב בלשון וכן הדין משום כך טעו המעתיקים והגיהו ברישא דהתם נגיעה במקום כניסה וכניסה במקום נגיעה כי היכי דלהוו רישא וסיפא בחדא מחתא וליתא אלא דבהכי דמיין דיש חילוק בתרוייהו אם נתפס אחדא או אכניסה או אנגיעה ומש"ה שייך למינקט בסיפא וכן הדין ומיהת הא כדאיתא והא כדאיתא אך גם בקצור כתוב כאותה שהגיהו בטור וצ"ע גם שם כמ"ש שם בס"ד:

כההיא דתנן גרסינן. ומתני' היא בפ"ג ממס' דמאי ומייתי לה בגמ' לעיל פ"ב (דף ל"א:)

והדר אתי וכגון שיש דרך עקלתון שיוכל לבא עליו פתאום טור סי' קכ"ט:

ה"ג דהוו יתבי:

סעיף קיג

חמרא שרי. וכשיש דרך עקלתון כדלעיל בסמוך:

דקטנה היתה ולא ידעה בטיב ניסוך. קשי' לי אדס"פ דלעיל גבי תינוק בן יומו אינו עושה י"נ כתב רבינו דלא הוי טעמא משום דאין יודע בטיב כו' וכן קשיא לי על התוספות דמ"ש רבינו התם הן הן דברי התוספות ובכאן כתבו לפירש"י ואע"פ שנחלקו עליו במה שמחלק רש"י דבגדול לא מקילין מ"מ כתבו דלרש"י עובד כוכבים בזמן הזה כו' כדמסיק רבינו ואולי לעיל מש"ה כתבו דלא הוי טעמא דתינוק משום דאינו יודע בטיב וכו' כדי לחלק בין תינוק לעובד כוכבים בזמן הזה ומיהו ללשון רש"י שבכאן שכתב דאינה יודעת בטיב ניסוך ולא מסרה נפשה למנגע איכא למימר דלא מהניא אינה יודעת בטיב ניסוך אלא לענין זה להקל לומר שלא נגעה אבל כי נגעה בודאי לא מהניא הא דאינה יודעת בטיב ניסוך אלא משום שאין כאן כוונת מגע כדברי התוספות דלעיל ובהכי מתרצים התוס' דהכא לפי שהעתיקו ללשון רש"י כמו שכתבתי וכן יש לתרץ ג"כ דברי רבינו דלא

תקשה אהדדי ואע"פ שלא כתב אלא תחלת דברי רש"י י"ל שסמך על המעיין בדברי רש"י עצמו:

סעיף קטו

ה"ג מפתחא לעובדת כוכבים:

סעיף קטז

הא אמרינן עובדי כוכבים לעיל:
להה"א דמניח יינו. בס"פ דלעיל וע"ש:
ה"ג י"נ בשכרן מותר שיאמרו:

סעיף קיז

ה"ג לרשותן:
ה"ג שקבלוה בשכרן אבל בהכנסתה לרשותן לא:

סעיף קיח

מדד עד שלא פסק דמיו אסורין. ואע"ג שאין כאן אלא תערובות של סתם יינן קרוב הדבר שיגע אחר שימשכנה ועדיין לא נקנה לו כיון שלא פסק וכיון שלא נזהר הישראל יש לחוש שמא נגע טור סימן קל"ב:

סעיף קיט

ה"ג האי זוזא אנסו':
ה"ג שנתנו לו בה:

סעיף קכ

ואם לאו מותר. פי' בקצור כשאינו מזופת ונ"ל דהיינו טעמיה דהא לקמן מייתי ברייתא דמשפך מזופפת אסורה אך קשה מרישא דהתם דבשאינה מזופף מצריך ניגוב מסקי בתוס' דהתם במיוחד לתשמישו של עובד כוכבים וכו' אבל תירוץ הראשון שכתבו דהתם בשל חרס והכא בשל עץ אתמהה טובא דבהדיא קתני התם של עץ דצריך ניגוב:

סעיף קכא

ומוקי לה בעובד כוכבים המערה ולא שכשך או נדנד כמ"ש רבינו בפרק רבי ישמעאל גבי עובד כוכבים אדנא ועיין נמי במה שכתבתי שם אח"כ גבי זיקא בין מליא:

דלא החמירו כולי האי. עיין מה שהקשתי על זה בפרק ר' ישמעאל בסוגיא דהחזיר לגרגותני:

סעיף קכב

דע"כ הדקדוק אין אמת. כלומר דאע"ג דקושית רב נחמן איכא לתרוצי' דסיפא דנקט טומאה וטהרה דהוי חבור לרבותא נקט וכ"ש ליין נסך דהוי חביר אפ"ה ע"כ הדקדוק אין אמת וכו':

דהיינו טופח להטפיח. דלישנא דעכבת יין הכי משמע.

מדתני רבי חייא בפירקין דידן דף ע"ב:

ומסיים בברייתא שלו. דכי לא הוי אלא סיומי דברייתא אמתני' א"כ מתני' לא מיירי אלא בהכי דפחסתו צלוחיתו ולא הוה נצוק חבור אבל הא דדחי בגמרא דנצוק תבעי לך היינו כי מצינן למימר דברייתא מילתא באפי נפשה תני לה ולא קאי אמתני' איכא למימר דבאפי נפשיה קתני דפחסתו אבל מתני' תיבעי לך דילמא משום נצוק חבור

ה"ג דבכמה דוכתי:

לא צריכין להאי שינויא דבברייתא לא נזכר רק קלוח שהוא אסור

בעובדא דגישתא. לקמן גם על ידי מציצה ופריך ש"מ דנצוק חבור:

ומודדין ונותנים לתוך כליו של ישראל. דאי המדידה לכליו של עובד כוכבים א"א לומר שיהיו מקטפי' דהיאך ימדוד על ידי קיטוף:

ה"ג שיהו מקטפין:

והוי כח העובד כוכבים. תמיהא לי טובא דכי נמי מקטף מאי מהני דדילמא כשהעובד כוכבים מסייעו יסמוך על העובד כוכבים לבדו וכי נמי העובד כוכבים מקטף הוי כחו דמתסר מאי דנפיק אבראי ולא יזהר אם בא מן היין לתוך כליו וצ"ע ובתוס' וכן במרדכי לא כתב זה הפי' כלל והניחו לרב חסדא בטעמא דנצוק וכתבו דאפ"ה דס"ל לרב חסדא דנצוק חבור מ"מ אין הלכה כמותו דרב ששת דבתראה טפי ס"ל דאינו חבור וכן מר זוטרא דבתראה הוא וכו'. אך קשה לי אדכתבו דרב ששת בתראה דזו לא מכרעה כלל דהא הלכה כבתראי דווקא מאביי ורבא ואילך הוא כדאיתא בכמה דוכתי ועיין בפרק המדיר ובפרק עושין פסין:

נאסר כל היין ע"י נצוק. כדלעיל בקנישקנין:
כר' יוחנן. לקמן:
דאפי' הוי נצוק חבור בעלמא. כי נפל היתירא לגו איסורא עיין לקמן:

סעיף קכג

כי שפיכתו חמרא לעובד כוכבים. כך גיר' הרי"ף ונראה דלאו בדוקא נקט לעובד כוכבים דכי נמי שופך לישראל לא לסייע עובד כוכבים בהדיה דדלמא ישכח וכו' אלא מש"ה נקט עובד כוכבים לפי שאם שופך לישראל לא שכיחא שיבא עובד כוכבים ויסייע ובגמרא ל"ג לעובד כוכבים ובקצור השמיט ג"כ לעובד כוכבים:
שתי בקנישקנין. פי' עם העובד כוכבים עצמו שהרי רבינו כתב לראיה לעיל בפסק דנצוק דס"ל דאינו חבור ודלא כהתוספות שכתבו דעם עובד כוכבים לא היה שותה שהיה לו לחוש שמא קדים עובד כוכבים ופסיק אלא עם ישראל וקמ"ל שלא היה חושש משום שמחה בזמן הזה דאיכא מאן דאסר בפרק במה אשה:

סעיף קכד

ומים . שנתנסכו לפני עבודת כוכבים רש"י וכדלקמן:
ונגע עובד כוכבים. פי' או נגע עובד כוכבים:
אלא לרב. ובמגע עובד כוכבים איירי:
כר' יהודה. לקמן מייתי ליה.
מההיא דמשפך. דלעיל:
דההוא דסלק לקמן
ראשון ראשון בטל פסקא:
קאמר דה"מ וכו' דאל"כ מה חידוש אתא לאשמעינן תוס':
ה"ג ואין דבריו מובנים דבעיקר דינא דרב דימי. וכך העתיק הב"י סימן קל"ד וגריס לקמן כלי קטן מלא:
והלכתא כלישנא בתרא דבשל סופרים הוא. ועיין בריש מכילתין חלוקי דעות בפסק הלכה בתרי לישני:
ה"ג בגמרא כשלא קדם וסלקו הוי מין במינו וכן נראה ממאי דאיצטריך ליה לרבינו לקמן להביא ראיה דס"ל לר' יהודה סלק את מינו כו' מפרק הקומץ ואי איתא דהכא גר' וסבר ר' יהודה לא היה צריך לראיה אחרת וכן גירסת התוס' פרק הקומץ (מנחות דף כ"ג) ובפרק כל הבשר (חולין דף ק"ח:)

אסרה חתיכה נבילה. פי' אותה החתיכה שנעשית נבילה אפי' כשנאסרה במשהו ולא בנתינת טעם וכל זה לפירוש ר"ת ובפרק גיד הנשה כתב רבינו פירוש אחר לרבינו אפרים ובסוף פירקין גבי קדירה בת יומא סתם גם כן רבינו כר"ת עיין מ"ש בפרק גיד הנשה ולקמן בסוף פירקין:

למאן דמתני לה אמתני'. תימה מאי קושיא היא הואיל ואיכא אמוראי אליבא דר' יוחנן וגם למאי דמפרש אחר כך תקשה איפכא למאן דמתני ארבין והתוספות לא כתבו לזו הקושיא:

ה"ג לא יצטרפו עוד:

דקי"ל דאמרינן רואין גרסינן. ומש"ה פסק כר' יוחנן אע"ג דחזקי' רביה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב כמ"ש רבינו בפ"ב גבי כבשין שדרכן לתת לתוכן יין אבל קשה לי דהר"ן כתב לעיל אדרב הונא בהחזרת הגרגותני בשם רבותינו הצרפתים דבפרק השוכר (היינו פירקין דהכא) קי"ל דאמרינן רואין א"כ הכא דוכתא דפסק דרואין וצריך א"כ שנגיה בלשון רבינו וקי"ל דאמרינן רואין ותקשה לפי זה אמאי פסקינן כר"י לגבי חזקיה רבו וי"ל כיון דרבי יהודה דהוא תנא קשישא מחזקי' הכי קי"ל ועיין לקמן אכתוב עוד מזה שצ"ע:

סעיף קכה

ומשנת ראב"י קב ונקי. עיין מ"ש רבינו בשם רבינו חננאל בר"פ מי שהוציאוהו:

קאמר רבא קסבר ר"י וכו'. ומפרק גיד הנשה דלעיל לא מייתי ראייה דהתם אין הגירסא קא סבר ר"י כמ"ש שם וא"ת וא"כ מוכח מינה דס"ל כוותיה ליתא דהא מ"מ אליביה קאמר למילתיה ודילמא ליה לא סבירא ליה כדמוכח מהקומץ אבל הא קשיא דמהקומץ נמי לא מוכח דלא סבירא ליה כר"י אלא בהא דסלק את מינו וכו' ומנ"ל דלא ס"ל כוותיה במין במינו דלא בטיל וי"ל דאית לן למימר דברואין ס"ל כוותיה כדקי"ל דאמרינן רואין כמו שכתב רבינו לעיל ואם כן הא דקאמר קסבר ר"י דמשמע וליה לא סבירא ליה קאי אמין במינו דלא בטיל ומיהו לעיל כתבתי דהא דקי"ל דאמרינן רואין דוכתיה מסוגיא דגמרין דלעיל היא ועיקר פיסקא קא סמיך אדר' יהודה דהכי סבירא ליה וא"כ כי קאמר הכא רבא קסבר ר"י כו' אמאי סמכינן אדר"י לפסוק כמותו הואיל ורבא קאמר קסבר ר"י דמשמע וליה לא ס"ל וכל שכן דחזקיה פליג בהדיא אדר' יוחנן דאמר רואין והוא רבו של ר' יוחנן דהלכה כמותו כנגדו כמו שכתבתי שם וקשיא תרתי הא דלעיל דפסקי'

דאמרינן רואין כן הך דהכא דבעי למידק דרבא לא ס"ל כר"י בדין מין במינו דלא בטיל דאימר דבדין רואין הוא דלא ס"ל כוותיה וצריך לי עיון:

במס' חולין. פרק גיד הנשה:

סעיף קכו

וחמץ בפסח. בפי' רש"י כתב וחמץ פרוסה בפסח והטור א"ח סי' תמ"ז כתב כלשון רבינו וכ' עליו הב"י שלכך השמיט פרוסה די"ל דרש"י לא כתב פרוסה אלא משום דלא נפלוג האי תנא אדר"ע אבל לדידן דלא קי"ל כר"ע לא שני לן בין ככרות של ב"ה לפרוסות עכ"ל ובקצור כתב בפרוסה שאינה ראויה להתכבד:

ה"ה נמי אסור בהנאה. וכי נותן לכלב. אית ליה הנאה.

וי"ל דלא פליגא וכו'. וכך כ' בפ' גיד הנשה וע"ש:

דפריך התם מ"ש לענין תערובות וכו'. לא נמצא גי' זו בגמ' דידן אבל רש"י דלהתם פירשה וגם הר"ן דהכא כך העתיקה:

ה"ג הר"ן דלא איסורי הנאה נינהו:

ה"ג לא מיתני אלא:

גם לענין חמץ בפסח. אבל לא לענין חתיכת נבילה דבהדיא מתניא בפ' גיד הנשה:

ה"ג כשאר איסור בנותן טעם אבל:

כיון שאין דבר שבמנין בטל ברוב. וצ"ע דלענין חתיכת נבילה אי אפשר לפרש כן דדוקא תרתי ס"ל כדלעיל וא"ל דאה"נ דהכא מסיק רבינו דלא כי"ל דלעיל וס"ל דתנא דהכא פליג אתנא דבפ' גיד הנשה דהתם בפ' גיד הנשה פסק כי"ל דלעיל:

ה"ג סתם יינן:

נ"ל דה"ג דהרוצה להכשירו:

ואם היו מזופפין. עיין מה שכתבתי לעיל אמתני' דנטל את המשפך:

סעיף קכז

ה"ג שעבר עליהם י"ב חדשים. כדלקמן הרי שהיו גתיו ובית בדיו וכו':

במכניסו לקיום. שכך כתב לעיל שם בשם רבינו אליהו דכתב דנודות של עור וקנקנים של חרס שניהם מכניסן לקיום ודינן שוה וכו' ודפליגי עליה טעמייהו משום דסבירא להו דנודות לאו מכניסן לקיום הוו אבל הוו מכניסן לקיום בהא ל"פ עליה ומודו דאין לחלק בין של חרס לשל עור:

ה"נ במים ואפר במים. וכן העתיק ב"י סוף סימן קל"ח וכן הוא בקצור ולשון הטור וסגי ביבש במים ואפר ומים ובלח אפר ומים:

סעיף קכח

גורגאי עקלים וכו ' בפירש"י:

בצבוץ . פירשתי קנבוס:

יעמיד בשל חרס. דהשתא דבלא דרך בה סגי בהדחה כי נמי דרך ליסגי בניגוב דהא דלעיל דמוקמינן בדרך משום דבלא דרך נמי צריך ניגוב ולכך לא צריך לעיל להעמידה בשל חרס:

ורשב"ם גרס. במתני' דהרי שהיו גתיו:

טלופחא . תרגומו של עדשה:

כמים לים מכסים. כן לשון המקרא והשאילו בלשון ב"א לקרות ים להמכביר ומוציא שפע וריבוי המשקה:

כמו קנקנים. בפ' ב' בעובדא דעדי טייעא:

רווקי . פירש"י משמרת כעין שקים:

דיקולי . סלים הר"ן וחלת' פירש"י כוורת של שבטים שמסננין בהן יין:

דצבתי. פירש"י מין גמי:

ה"ג ומכיס עליהן:

סעיף קכט

לקמן בשמעתין גרסינן לענין קדשים:

בלא ליבון. בש"ע א"ח סי' תנ"א כתב דהיינו במקום הגומות:

ויראה שיספיק אם ילבן וכו'. כלומר ובזה יצא מידי איסורו שעל ידי האור בחודו אבל מאיסור כולו שע"י כלי ראשון ודאי דאכתי צריך הגעלה וכך כתב בהדיא בקצור שצריך הגעלה ג"כ:

כיון שאין הישראל משתמש בסכין על ידי האור. דאי משתמש על ידי האור לא סגי בלבון חודו דלא אמרינן חם מקצתו חם כולו אלא לאיסור אבל לא לענין הכשר ב"י סימן קכ"א וכך כתב בטור בשם הרשב"א ותמיהני שהטור חולק עליו וס"ל דכי נאסר על ידי חם מקצתו כך הכשרו ג"כ דכבולעו כך פולטו והרי דברי רבינו אביו בהדיא אינן כן:

סעיף קל

מאני דמרדא כך. גיר' רש"י ופי' אדמה וצפיעי בקר מעורבין ועושין מהן כלי והרי"ף גורס מרמרא:

קוניא כלי חרס ואח"כ מחופה באבר כדפי' רש"י:

הלכתא כסופן. גמרא:

ואין צריך טבילה כו'. בתוס' כתוב ואפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי כיון דאין שמו עליו דלא הוי כמעשה שהיה שהיו הכלים של מדין:

דלאו כזביני. כיון שחזר ופדאו:

סעיף קלא

לחתוך בה רותח גרסינן בתוספות:

ה"ג שלא הטביל והגעיל ושטף:

ויש לחוש מפני החסרון כלו'. אע"ג דאמרן דהמחמיר תע"ב מ"מ יש לחוש להיכא שיש בו חסרון כיס. דאז אין להחמיר שהתורה הקפידה על ממון של ישראל:

ה"ג דהכי אמר:

היו מבשלין גם בלילה. אע"ג דבימיהם לא היו רגילין לבשל בלילה כדלעיל:

ה"ג אפילו אותם שבשלו כו' ברוב הבישול וכו'. הוצרך לטעם לפי שאין כל שבות שגזרו במדינה גזרו במקדש כדאיתא בסוף עירובין:

הלילה וה"ה ביום שעבר. כלומר הדופי יש בו כל הלילה ואף גם היום שעבר כי לא נפגם כל מה שנתבשל בו הלילה וה"ה יום העבר עד שתעבור כל הלילה ומש"ה אמרה התורה הואיל ואלו מרק ושטף ממה שנתבשל בלילה ויום העבר לא היה יוצא מידי דפיו הלכך אף לאחר שנפגם גזירת הכתוב להצריכו שבירה:

בעמוד השחר דלמחר יהיו בלועים מנותר. שכן נעשה נותר בעמוד השחר ולענין שיהא נעשה פגום צריך שישהא עד מעת לעת דהיינו בתחלת היום דלמחר:

דמריקה ושטיפה ודאי לנקות הכלי מן האיסור הוא בא. לא ידעתי למה לפי מה דאמרן השתא דאין נפגם עד מעת לעת אמרינן טפי דלנקות הוא בא ושמעינן מינה דכלי חרס אינו מועיל אותו הנקיון וכי אמרן נמי כל הלילה לבדו מי לא נוכל לומר דלנקות מן האיסור הוא בא:

ואידך קדירה כו' עד פורתא ל"ג לה:

או מעל"ע לפי' ר"י. דמסקנא דלעיל דברי ר"י הן:

אבל אם נתבשל בה צריך מעל"ע מבשול אחרון. כ"כ הטור בסי' ק"ג ומסיים בה לפי שמשערי' בכל הקדירה (כדלקמן) וכשחממו בה המים בתוך מעל"ע לא היו במים ששים לבטלה וחזרו המים כולן איסור וכתב ב"י שכ"כ בעל התרומה והיינו למ"ד דאמרינן חתיכה עצמה נעשה נבילה בכל האיסורין ע"כ ומכאן שדעת רבינו כדעת האומר כן והוא ר"ת בסוף פרק גיד הנשה וכך סתם רבינו עוד לעיל גבי יי"נ שנפל לבור ומיהו התם איכא למימר דלתרוצי לאותו מ"ד הוא דאתא דלמ"ד לא אמרינן בכל איסורין אלא בבשר בחלב מעיקרא לאו קושיא אבל בכאן ודאי דסתם כך וא"כ קשיא על הטור שכתב בסימן צ"ב שדעת רבינו דלא כר"ת והב"י כתב שם להא דיי"נ שנפל לבור ותירץ כמו שכתבתי אבל מהך דהכא לא הזכיר כלום ואין ספק דאשתמיטתיה דהא ודאי דלית נגר ובר נגר דלפרקוני':

כנגד כל הכלי. שכ"כ בפרק כל שעה גבי יורה גדולה דבכולה משערינן:

אינן בני יומן גרסינן. וזה הטעם כתב גם כן בפרק כל שעה בדיני הגעלה אבל לעיל בפ"ב שם כתב משום דאפילו בעין פוגם ומצאתי לשתי הסברות בס' התרומה סי' נ"ד וסברא זו דהכא ודבפ' כל שעה כתב בשם רבינו יעקב:

כיון דא"צ נמי הגעלה וכו'. דכלי שאין בן יומו שטעמו פגום לא היה צריך הגעלה מצד עצמו דלא גזרי' להגעילו אלא בשביל התבשיל שמא אם יבשל בשאינו ב"י בלא הגעלה יבא לבשל אף בבן יומו הלכך אין לגזור שלא יגעיל אפילו שאין בן יומו עוד יש לפרש דה"ק כיון דא"צ הגעלה כלומר כלי בת יומא אם הגעילו דיו בדיעבד וא"צ להגעילו שנית לפי שאף אם יחזור ויבלע מעט מן הנפלט דבר מועט הוא ונותן טעם בר נותן טעם הוא וכזה כתב רבינו בפרק כל שעה ועוד כתב שם טעם אחר דבישול עושין בני הבית ובקל יטעו משא"כ הבא להכשיר כלי אינו רגיל לטעות ועיין לקמן:

נותן טעם בר נותן טעם. וה"ל כמו דגים וכו' כדלקמן:

כיון שנפגם. מכאן משמע כפי' הראשון שכתבתי בסמוך דאילו לפי' השני לא היה צריך בכאן לומר כיון שנפגם דתיפוק ליה משום שהוא דבר מועט:

ה"ג כל פליטתו הדר פלטו וגם:

כי הכל מתערב עם המים. ואינו נפרד ונבלע עם המים לכלי:

ה"ג ד' שעות היתר. וכן לשונו בפרק כל שעה:

ה"ג בן יומו משום דהוי. וכן לשונו שם:

ה"ג ולהכי בעינן שיהיו המים וכן העתיק הב"י בא"ח סימן תנ"ב:

דבתרומה וכ"ש בחולין:

עד כמה מלבנן גרסינן. והיא פיסקא:

עד שתשיר קליפתן. ולעיל כתב ירושלמי שיהיה נצוצות ניתזין הימנו וכך פסק בטור סימן קכ"א וכן בתשובה להרא"ש כלל י"ד ולא פירשו טעם למה כתבו כהירושלמי ולא כגמ' דידן:

וכ"ה ברי"ף:

דהא בירושלמי קאמר ג"פ. דאלמא דהאי דאמרינן בגמ' דילן י"פ אינו אלא לומר שצריך שינעצנה בקרקע כדי להעביר טיחת איסור שעל פניה יפה יפה הר"ן אבל התוספות כתבו דדוקא עשר כדאמר ובגמרא נועצה עשר פעמים בקרקע:

ולא נראה. ול"נ דתליא בחלוף הגרסאות דרש"י העתיק ונועצה בוי"ו וכן הוא בגמ' אבל בריי"ף כתב נועצה בלא וי"ו והיא גירסת רבינו:

ועוד דעובדא וכו'. אבל מברייתא דלא קתני אלא נעיצה ליכא למשמע דדילמא ברייתא מפרש מאי דלא פירשה המשנה:

ובמקום קשה. כך גירסת הריי"ף ובגמרא (אר"ה בריה דר"י) במקום שאין עבודה: